

Vászon és fehérnemű raktár
„a kék csillaghoz”.

Váci utca 9. szám.
Alapítást 1826. évben.

Alólítottak ezennel tudomásra hozzák, hogy a jelen időnyre vászon és fehérnemű raktárakat egész újonnan és nagy választékban mindenemű elősmert legjobb minőségű vásznak, damaszt és csinvat usztalné úiek, kávé és théakészletek színes beszóvítt és himzett bordurral, törülközők, zsebkendők vászon, francia és angol batistból, színes ágykanavász, nankin, matracz-csinvat, chiffon, perkal, batist-clair bélésszövet, függönyök, színes vászon és selymekész-szövetek férfi nyári öltönyökre, színes ingiszövetek, gallér és készletek, kész nappali és hálóingek, lábravalók, úgy szinte kész hálógy és gyermek fehérneműk, hálóköntösök, fésűlökpenyek és pongyola öltönyökkel rendezték be, és bátorodnak ezennel raktárak megtekintése végett tiszteletteljes meghívásukat tenni

HARIS ZEILLINGER és Tsa.
Kelenyék felnöttek egy gyermekek számára gyorsan és izléses kiállításban készítettnek. — Levélbeli megrendelések a legnagyobb figyelemmel eszközöltetnek.

Árjegyzéket kívánatra bérmentesen küldünk.

HAZAI TERMÉNY!
CSÉPLÉSI IDÉNYRE
ajánlunk kitérő minőségű
TÖMÖR (DARABOS) SZENET
három minőségben mozdonyok (Locomobile) fűtésére.
GYÁRSZENET, gyári célokra, minden hazai vasút állomásra szállítva, igen jutányos, mérsékelt árak mellett.
Északmagyarországi egyesített közszénbánya- és iparvállalat-részvény-társulat
Budapest, V. Erzsébet-tér 10. sz.
(Utánnymat nem díjaztatik.)

Margitszigeti gyógyfürdő
Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg ártézi forrás — porcellán, márvány, kád- és kőfürdők zuhanykésülékkel — egyszerű keit — 300 teljes kényelemmel berendezett szoba — társalgási terem — kül és belső lapok — naponta zene. Kóralakok, melyek ellen a margitszigeti hévíz kedvező eredményre használható: Kőszvény — az ízületek, izmok, csontok, ideghüvely idült csuza. A csuza, kőszvény, erőművi behatások, typhus után fellépő hűdések. — Zsábadak.

A csontbántalmakat, csontszűt, izületi bajokat és fűlértéseket követő elváltozások. — Fájdalmas hegek, merevség, hűdés. Bőr-bántalmak. — Vízelési nehézségek. — Méh- és hüvelybántalmak. — A hévíz belsőleg eredményre használható: idült gyomorhurutnál és alhasi pangásoknál. A szigeten van gyógyszerár, ellátva mindennemű ásványvízzel. Rendelő orvos: dr. Verzár. Bérleteknél egy fürdő, mint uszodák együttes váltásánál árbejártás. A szigeten lakó fürdővendégek a fürdő használatánál és a menettjegyeknél előnyben részesülnek. A fővárosi óráknál kőszér közlekedés.

A fürdőidény május 1-én nyitattik meg.
A lakások megrendelése a szigeten a felügyelőség irodájában.
A Margitszigeti felügyelőség Budapest.

ELBESZÉLÉSEK.
HOMONNAI BÉLA.
Ara füzve 2 frt.

TARTALMA: Manna. — Batamber reiko. — Severina. — Egy nő, ki mérget akar venni. — A szerelmes gyermek. — A végzetes mokus. — Barát és vetélytárs. — Egy bolond, a ki szeret.

Betegbarát! Az ez érzim ter lipes kiadástól kezdve megjelent röpírát egyszó-csoknek az első betegségi tünetek leküzdésére, betegnek pedig a baj sikeres gyógyítására megválasztott tanácsokat nyújt. E könyvet Gorischek Károly es. kir. egyet. könyvtároskészsége (Bécs, I. István-tér 6) ingyen és bérmentve küldi meg e egy a megrendelőnek nem okoz több költséget 2 krajczárnál a levelező lapért.

Co. E. Kizár. szabad. cipő-gyár.
Több kiállításon kitérítve.
Temesváry Mór
Budapest, király-utca 1. szám.
Eladás nagyban és kicsinyben.

Nőknek.
Eberlasting csugos topán... frt 2.70
Eberlasting csugos topán 20... frt 3.20
Bőr topánok 20... frt 3.20
kettős talp... frt 3.20

Uraknak.
Topán chagrin vagy velours bőrből erős talp... frt 3.80
Topán borjúbőrből erős kettős talp... frt 4.50
Borjúbőr vagy baga csizma hosszú szárral és kettős talp... frt 9.—
Megrendelések utánvét mellett pontosan eszközöltetnek.
Bővebb képes árjegyzék kívánatra ingyen.

TREMOLO.
hangverseny-harmonika (harangjátékkal).

Nyomatott iskolával és 3 dallammal, melyek szerint „azonnal”, zenei képzettséggel nem bíró egyén is a legszebb dalokat és zenedarabokat adhatja elő. Új! és fölötté megfélep. hatást. Dróknál frt 2.25. — Kettős harangjátékkal és 6 dallammal 3 forint. 502

Szállítás postautánvétellel. Egyedüli szállítók **KLINGL és BAUMANN, BÉCSBEN,** I. Tegethoffstrasse 3.

FRANKLIN-KÖNYVTÁR.
DURUY VICTOR.
VILÁGTÖRTÉNELEM.
Átdolgozta és Magyarország történetével bővítette **Dr. BALLAGI ALADÁR.**
Ara füzve 3 frt.

A FÖLD FELFEDEZÉSE.
I. A hiresebb utazók története a legrégibb időkől a XVIII-dik századig.
II. A XVIII. század hiresebb hajósai.
Irtá **JULES VERNE.**
Magyarra fordította és tárgymutatóval ellátta **Dr. BROZIK KÁROLY.**
Ara egy-egy kötetnek füzve 2 forint.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt
1 félévre 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt
1 félévre 3 *
Kalföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldi is csatolandó.

17-ik szám 1882. BUDAPEST, ÁPRILIS 23. XXIX. évfolyam.

FRÖBEL FRIGYES.

(1782 — 1852.)

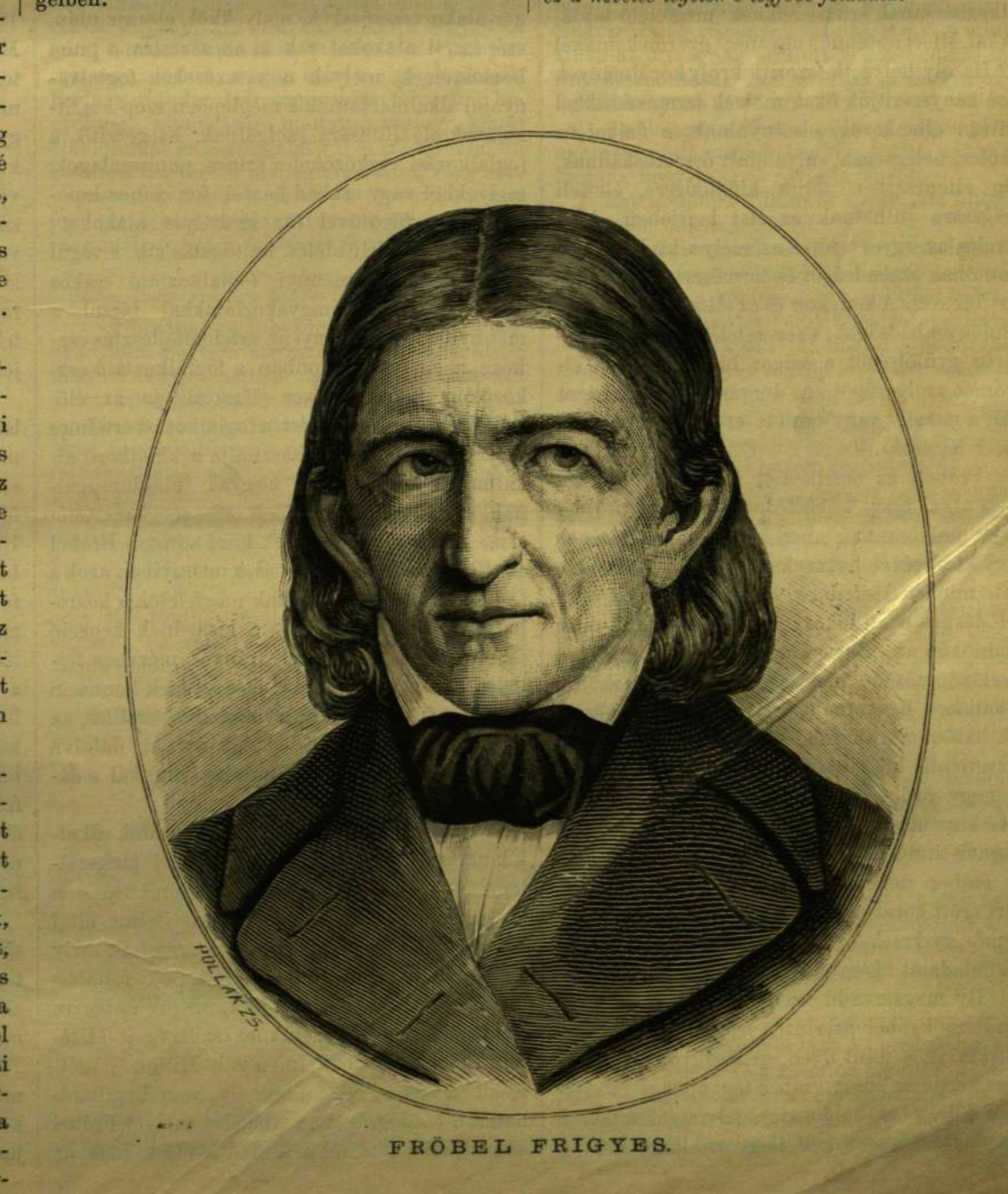
Az ORSZÁGOS KISDEŐVŐ EGYESÜLET E HÓ 23-ÁN ünnepet ül, fölújítandó emlékezetét annak a férfinak, ki mélyre pillantó szellemének egész erejét, hön szerető szívének minden dobbanását a legnagyobb akadályokkal való vívódásainak közepette is törhetlen akaratának teljességét azoknak javára szentelte, kik családi életünk disze, virága, gyönyörűsége, szülői szeretetünknek legdrágább kincsei, a nemzet, az emberiség jövőjének zálogai: gyermekeinknek. Ennél szebb, nemesebb cizell ember maga elé nem tűzhet, s kinek megengedi a végzet, hogy e fonséges cél felé sikerrel közelíthessen, az méltán sorolható az emberiség legnagyobb jöltévői sorába. Fröbel ezek közé küzdötte föl magát s így kiválóan méltó arra, hogy születésének századik évfordulóján tisztelettel s hálával gondoljon rá vissza az utókor s nemcsak testi, hanem szellemi élete és működése képének vonásait is fölújítsa emlékezetében. Hadd legyen e néhány sor annak szentelve.

Fröbel Frigyes 1782-ben született Oberweisbachban, a Schwarzburg-rudolstadt hercegségben. Édes atya ugyanott egyszerű falusi pap volt s kegyes nevelésben részesíté. Édes anyját korán elveszté s így nélkülözni kelle az anyai szeretet örökös gondját s alighanem e körülményben rejlik nyitja annak, hogy mélyen érző szíve az édes anyai nevelés ügyét annyira magáévá tette. A látogatások, melyeket atyjával az egyszerű nép kunyhóiban tön, az elhanyagolt kisedek szomorú helyzete, melynek szemtanuja lett, felkelték benne a részvét érzelmét s azt a vágyat, hogy helyzetükön segítsen.

Ifjúkora első éveiben előszeretettel foglalkozott a természeti tudományokkal, a matematikával és gazdaságtal. Miután néhány évet Pestalozzi vezetése alatt Svájcban töltött, részt vett a német szabadságharcban. Később felügyelője lett a berlini ásványtani múzeumnak, de csakhamar odahagyta e jövedelmező állást, hogy minden idejét és erejét a kisednevelés ügyének szentelhesse. Első intézetét Thüringia egyik falujában, Keilhauban, nyitotta meg, hol az ő iskolája most is fönáll. Anyagi viszonyai oly szűkösek voltak kezdetben, hogy egy pásztor kunyhóban lakott s élelmi szükségleteivel a lehető legkevesebbre szorított. Nejében nemcsak munkájának és önfeláldozásának hű tár-

sára talált, s körutjaiban, melyeket ügye érdekében tön, mindig kísérté s nem egyszer tölték az éjet a szabad ég alatt, hogy megtakaríthassák az éji szállás díját s egyik-másik szegény gyermek nevelésére fordíthassák. A tapasztalat csakhamar arra készíté, hogy nevelési rendszerével kisebb gyermekeken tegyen kísérletet, mint a mekkorákat keilhai intézetében vett föl s annak vezetését egy rokonára bízva, gyermekket kezdett fölállítani, s tényleg meg is nyitott Hamburgban, Drezdában, Lipcsében, Gothában és Svájcban egyes közsegeiben.

Fröbel nevelési rendszerének alapeszméje következöleg körvonulozható: Azon általános tehetségek mellett, melyek minden emberi lénynek közösek, a teremtő sajátos képességekkel áld meg minden egyes egyént s az általános emberit a sajátos egyéniből kell kifejtetni. Ez a sajátos, egyéni ösztönélet csupán az élet legelső szakában, az elméleti tehetségek kifejlődése előtt, jelentkezik határozottan és tisztán, s hogy ez érvényesülhessen, a kisednek szabad tevékenységre van szüksége. E sajátos hajlamokat, képességeket az igazra, jóra irányozni, s összhangzó kifejlődésüket elősegíteni, ez a nevelés legelső s legfőbb feladata.

FRÖBEL FRIGYES.

E feladat sikeres megoldása végett tért kell nyitni a kisdetek testi ereje érvényesülésének, az öntevékenységre szükségének és fejlődésének; ápolni kell bennök a velők született társas ösztönt, a tudvágyat, a cselekvés képességét alkotási vágygyá kell fokozni, az értelmi tehetségeket különösen a felfogási és emlékező képességek fejlődését kell előmozdítani ezekkel összehangzón szabályozni a képzelő tevételet és alkalmat adni a nemes érzelmek nyilvánulására. És pedig kiváló figyelem és gond fordítandó arra, hogy sem a testi, sem a lelki tehetségeket nem szabad elkülönöztetni, azaz más-más eljárási mód és eszköz által fejleszteni, miután a kisdetekben ha működni kezd az egyik tehetség, munkásságra indítja az a vele rokon természetűeket is, s így azok összhangzó kifejlődésének természetesen feltétele az összműködésre szoktatás.

Ez irányelvek megvalósításának színelvűül szolgálnak — Fröbel szerint — a *gyermek-tertek*. Ez elnevezésnek jelképes jelentősége van s e hasonlatban az az igazság nyer kifejezést, hogy a kisdetek fejlődésének éppen oly természetes s örökkévaló törvényei vannak, mint a kert plántáinak s a kisdeteknevelés egész titka ez öröklő törvények fölismérésében, tisztelben tartásában s hű követésében rejlik. A kisdetek javára csak az szolgál, a mi ösztönyszerűleg jelentkező szükségének, hajlamainak, vágyainak és képességeinek megfelelő s azoknak természetesen kielégítését és fejlesztését előmozdító. «A kisdetek plántáinak és az ifjú állapotoknak — mondja Fröbel — kifejlődésére tért és időt engedünk, meg lévén győződve arról, hogy csupán saját fajuk sajátos törvényei szerint nőhetnek és fejlődhetnek. Ezért engedünk nekik nyugalmat, ezért óvjuk őket az ártalmas befolyásoktól, ezért gondoskodunk arról, hogy táplálkozhassanak szükségüknek megfelelő táplálékkal. Miért netennők ugyanazt gyermekeinkkel is? Ha oly helyzetbe soroztjuk, oly körülmények közé kényszerítjük őket, melyek természetükkel nyilván ellenkezők, elsatnyulnak, a fizikai és erkölcsi betegségek sulya alatt összerokadnak, míg ellenesben teljes kifejlődésre, életeli virágzásra juthatnak az élet kertjében. A jó nevelés az ügyes tanítás az, mely a kisdeteknek, a tanulónak szabadságot és természetesen fejlődést biztosít. A kényeser és az ellenszenv elfojtja benne a szabadságot és a szeretetet. Ott, hol a gyűlölség gyűlölséget, a szigor hidegséget, az elnyomás szolgálatot, a durvaság makacsságot szül, a nevelés vagy tanítás eredménye a semmivel határos».

Fröbelt ez emelkedett fölfogása tette képessé arra, hogy a kisdeteknevelés nagy problémáját általában az ember nem rendeltetésének nagy kérdésével hozza kapcsolatba, mert szerinte minden kisdeteknek, természeténél fogva, a fejlődésnek azon fokozatain kell átmenni, mint a minőkön az egész emberiség átmegy. A kisdetek az előző századok összes tudományos, erkölcsi és vallásos hagyományának örököse, melyeknek hatása alatt képződött az is, kinek lételet közvetlenül köszönheti s neki földadata viszont az, hogy örökségül hátrahagyja e kincseket a következő nemzedéknek. Éppen ezért fejlődésének minden fokozata egyforma fontosságú. Az ember nem azért lesz valóban emberre, mert érett korát elérte, hanem mert átélte csecsemő-, gyermek- és ifjúságát s azok mindenikének földadatát híven megoldotta.

Ily magasrendű szempontok színelvűe és küzdtere Fröbel szerint a leggyeszterűbb gyermekert is, s mint ilyen, melegságya és veteményes kertje az egész emberiség anyagi és szellemi jólété és boldogsága felvirágzásának. S hogy azá lehessen, kell, hogy az eljárás módja,

s az alkalmazásba vett eszközök is a kisdetek testi és lelki szükségének, hajlamainak, vágyainak és képességeinek helyesen megfelelők s így lélektani alapokon nyugvók legyenek.

A gyermekert nevelésnek ily természetes eszközei első sorban a különböző *játekok*, és pedig több hasonlókorú gyermek által hajtva végre, és pedig a végett, hogy elősegítsék a testi erő és ügyesség kifejlődését, alkalmul szolgálnak a különböző érzelmek s vágyak nyilvánulására, a különböző cselekvés szemlélete, utánzása s megvárása által fejlesztésük az elmét, kiválóan pedig képezzék a társas ösztönt s ez által a társadalmi élet előiskolájává legyenek. Ilyenek az utánzó, az érzékgyakorló, a talányfejtő s különösen a testgyakorló játékok, melyek Fröbel nevelési rendszerében természetesen kiindulási pontját képezik a *munkaszerű foglalkozásoknak*, melyek viszont a fejlesztés hatásos eszközei csak azon esetben válhatnak, ha a kisdetek fejlettségéhez alkalmaztatnak, az alkotási vágyat bennök észrevétlenül felkeltik, ha természetesen hajtják végre s értelmes beszéddel hozzák kapcsolatba; szem előtt tartva mindig azt a célt, hogy általuk a kisdetek valami szépségre, a kisdeteknevelés egész titka ez öröklő törvények fölismérésében, tisztelben tartásában s hű követésében rejlik. A kisdetek javára csak az szolgál, a mi ösztönyszerűleg jelentkező szükségének, hajlamainak, vágyainak és képességeinek megfelelő s azoknak természetesen kielégítését és fejlesztését előmozdító. «A kisdetek plántáinak és az ifjú állapotoknak — mondja Fröbel — kifejlődésére tért és időt engedünk, meg lévén győződve arról, hogy csupán saját fajuk sajátos törvényei szerint nőhetnek és fejlődhetnek. Ezért engedünk nekik nyugalmat, ezért óvjuk őket az ártalmas befolyásoktól, ezért gondoskodunk arról, hogy táplálkozhassanak szükségüknek megfelelő táplálékkal. Miért netennők ugyanazt gyermekeinkkel is? Ha oly helyzetbe soroztjuk, oly körülmények közé kényszerítjük őket, melyek természetükkel nyilván ellenkezők, elsatnyulnak, a fizikai és erkölcsi betegségek sulya alatt összerokadnak, míg ellenesben teljes kifejlődésre, életeli virágzásra juthatnak az élet kertjében. A jó nevelés az ügyes tanítás az, mely a kisdeteknek, a tanulónak szabadságot és természetesen fejlődést biztosít. A kényeser és az ellenszenv elfojtja benne a szabadságot és a szeretetet. Ott, hol a gyűlölség gyűlölséget, a szigor hidegséget, az elnyomás szolgálatot, a durvaság makacsságot szül, a nevelés vagy tanítás eredménye a semmivel határos».

Ily irányelvek és eljárási módok alkotják azt az új világot, melyet Fröbel lángszelleme — mint egy második Kolumbus — a lappangó és örökké élő igazság sietelme által megihletve, a kisdetek számára teremtett, mely azóta azoknak édes otthonja lett, mert földalálják benne mindazt, mi jóra, szépre és igazra oly fogékony természetűeknek szükségeit kielégíti. Bizony ha most élne a vak Milton s szétfoszlana szemei előtt a homály, hogy bepillantna a boldogság ama világába, melyet Fröbel szerető szíve tárt föl a kisdetek előtt, nem az

«elveszett» paradicsomnak keservét, hanem az újra «föltalált»-nak örömet zengene hárfáján.

És különös! hogy ennek dacára a legnagyobb akadályokkal, az ellenszenv és gyűlölség egész viharával kelle megküzdnie. A keilhaui intézetnek, melyet 1817-ben nyitott meg s melyben Middendorff és Langenthal voltak hű segítők, hatalmas ellenségei támadtak s főleg a papok, vallási szempontból, oly erővel támadtak ellene, hogy intézetének jó híre hanyatlani kezdett s 1827-ben el is költözött onnan, s barátait hátrahagyva, Helba nevű községben kísért meg egy új intézet megnyitását. Kísérlete, ellenfelei fondorkodása következtében, itt is dugába dőlt s elkeseredve hagyta oda szülőtte földjét s néhány évet Svájcban töltött, Wartensee-ben s Willisau-ban nevelő intézeteket szervezett, míg nem ellenfelei ott is föllázták ellene a községet s 1836-ban Svájcztól is kénytelen vala búcsút venni s visszatért megint Keilhauba, beteg hitvesével, ki ott nem sokára meg is halt. Nehéz bánata a kisdetekek iránt még mélyebben érzővé tette szívét s élete utolsó éveit még fokozottabb hűvel szentelte azok ügyének.

Mint vándor apostol járta be az országot, küzdve mindenütt eszméi diadaláért, buzdítva a lelkesülni és áldozni tudókat. Több művei mellett közrebocsátott egy nagyszabású munkát is, «Az ember-nevelés alapelvei» cím alatt, mely leszámítva egyes részleteinek némi homályosságait, magas röptű, mélyre pillantó szellemének s melegen érző szívének maradó emléke. Alapított «Sonntags-Blatt» cím alatt egy hírlapot is, mely kizárólag reformatori törekvéseinek vala szentelve. 1849-ben Hamburgba települt meg s gyermektereket szervezett, de Károly testvére politikai agitációba keveredvén, az ő ügyének sok ellensége támadott s 1851-ben a meiningeni herceg meghívására Mariensthalba költözött s ott nyitott meg régóta tervezett első gyermekertésző-kepedéjét, mint a gyermekerték kapcsolatban, maga körül gyűjtve a közel és távol vidékek az ügyért lelkesülni tudó hölgyeit. 1851-ben június 21-én végezte be nemes küdelmekben, de egyszerűsmind sok hányattatásban gazdag életét. Hamvai ott pihennek Liebenstein mellett, a sweinei sírkert fáiak árnyában. Sirját emlékkő jelöli s rajta márványból faragott henger, kocka és teke szolgálnak korszakot alkotó rendszerének jelvényei gyanánt.

De ama márványnál is maradandóbb emléke neki eszméinek diadalma. A termékeny mag, melyet ő a jóra fogékony szívek földjébe elhintett, kicsirázott s dúshajásokat nevelt. A fentebb említettek kivül, főleg Marienholz-Bulow báróné, Köhler Ágost, Markart és Goldammer buzgalma nyomán az eszme tovább folytató diadalmi körfutását s bár a porosz kormány 1852-ben betiltta a gyermekterek létesítését, mint állítólag vallástalan intézményt, de a visszahatás oly mérvet öltött, hogy kénytelen lön túlzó rendeletét visszavonni s nem sokára nemcsak Németországban, hanem Angliában, Franciaországban és Olaszországban is feles számmal alakultak Fröbel-egyletek, sőt átvitte a szél a termékeny magvakat az Océánon túl is s ott, a szabadság klasszikus földjén is, gondosan gyümölcsöző talajra talált.

Hazánkban legelőször Fábri János, a dobosinai óvoda vezérőlje kezdé ismertetni irodalmi téren az új intézményt s 1869-ben jött létre az első két gyermekert, az egyik Budapesten, a másik Kolozsvárt. 1870-ben a budapesti, 1872-ben a kolozsvári óvó-kepedében is alkalmazást nyertek a Fröbel elvei s a boldog emlékeztű b. Eötvös József törvényjavaslatot is terjesztett be a képviselőházhoz, a kisdetek-ügy

országossá tétele iránt. A javaslat azonban törvényre nem emelkedett. Nemes szívű nők közreműködése mellett mindamellett létrejött egy egyesület, mely az ügy teljes diadalra jutását tűzte ki feladatául.

Minde lépések, melyekkel az ügy előbb haladt, a nagy kezdeményező, a reformatori szellemű férfiú eszméinek megannyi újabb diadalai és biztató zálogai a véggyőzelemnek. Ereményben élt, küzdött ő, nem kerülve ki az úttörők közös sorsát, az üldöztetést, a félreismertetést, de nemesen egyszerű, a földi dicsőség után soha sem áhítozó, Isteben mindig bizó lelke tilté azt is s közel az idő, midőn általános el lesz ismerve, hogy a kisdetek-nevelésnek s ez által az egész emberiség nevelésének igaz alapjait rakta ő le s nevének emléke, munkásságának hatása túléli az időt s túlszárnyalja a tért.

Gondoljunk rá vissza halás tisztelettel, emlékeztetve zárjuk szívünkbe s legyen jelszavunk az övé:

Éljünk gyermekeinkért.

Szász Domokos.

FELIRAT EGY SIRBOLTRA.

ELMULÁS A FÖLDÖN: ÉBREDÉS A Mennyben.
ÉGIK SORSÁN HÁT SZIVÜNK MÉRT KESERGJEN?
HALANDÓ SIRASSA A HALHATLANOKAT?
NEM MI VAGYUNK-E ITT INKÁBB A HALOTTAK?
VAJDA JÁNOS.

FELHŐK ÉS SZIVÁRVÁNYOK.

Napsugáros kikeletben
Kis madárka szárnya lebben
A szellőben ingva-ringva,
A magasság néki nyitva,
A távolság is csak álom....
— S megpihen a lombos ágon.

Dalaim is szárnyra kelnek,
Egyik-egyik lenge felleg,
Megfürdött a verőfényben,
Mosolygásod melegében
S harmateppé válni vágyik....
— És leszáll a virágzásig!

Másik dalom zordon felhő
Egy-két villámot is rejt ő,
Meg-megzendül benn' a bánat
S alkotja a sötét árnyat
S mélységtől a magasságig
Szivárványnyá válni áhit!

HALÁSZ DEZSŐ.

ADALÉKOK AZ ALKOTMÁNY VISSZÁLLÍTÁSA ELŐTTI IDŐK TÖRTÉNETÉHEZ.

I.

Bartakovics egri érsek pohárköszöntője 1859. nov. 6-án.

Lapunk f. évi 1. számában «Két pohárköszöntő» cím alatt egy közlemény jelent meg Rényi Rezsőtől, mely újabb történetünknek egy nevezetes momentumát, Scitovszky herceg-primás felszázados jubileumának ünnepét ismerteti, melyet Magyarországnak akkor összegyűlt főurai alkalmul használtak föl, hogy az uralkodó személyének képviselésében megjelent Albrecht főherceg előtt hangot adjanak az elnyomva tartott nemzet érzületének. Az 1859. nov. 6-án tartott ünnepét egyuttal nemzeti demonstráció alkalmul volt megválasztva, melyen tíz évi elnyomás után először nyílt módja a magyar hazafiaknak a trón tudomására juttatni az elköszönt alkotmányhoz való rendületlen ragaszkodásukat.

Az ez alkalommal elmondott hazafias beszédek közül az idézett számban közöltük a gr. Cziráky Jánosét és a gróf Szécheny Antalét. Az utánok szóló Bartakovics érsek beszédéről azt jegyezzük meg a cikk közlése, hogy elenyészett, azonban talán föltárlható volna ama hiteles másolatban, mely István főherceg akkor még élő nádornak Schaumburgba küldött. A beszéd elveszését annál inkább sajnálhattuk, mivel, mint a cikk írja, «az érsek, szokott himeztelenségével erősebben is fejezte ki, a mit érzett s éppen az ő beszédén botrányozott meg az Albrecht főherceg kíséretében szintén leérkezett Rauscher bécsi érsek, s e beszéd következtében ugrott föl helyéből Albrecht főherceg».

Lapunk egy barátjától később megkaptuk a Bartakovics egri érsek pohárköszöntőjét is, melyet a V. U. 8-ik számában közöltünk. Most politikai életünk egyik kitűnőségétől, a ki az ünnepélyen maga is részt vett, veszszük a következő sorokat:

«A V. U. 8-ik számában közölt pohárköszöntő lényegesen különbözik attól, melyet Bartakovics egri érsek Esztergomban az 1859. nov. 6-iki ünnepélyen elmondott. Ugy látszik, hogy csak hallás után emlékezetből följegyezve került a közlő kezeibe. A nevezetes pohárköszöntőt hiteles szövegében itt küldöm».

Ime Bartakovics rövid, de akkor nagy port vert hazafias beszédének szó szerinti szövege: «Főméltóságú Bibornok! Fia vagyok én is az esztergami egyházmegyének, ez nevelt engem, életem legnagyobb részét, csekély tevéseimet ennek szenteltem; és ha szabad dicsekednem, mostani állásomat neki köszönhetem. Méltán vehetek tehát és veszek részt e megyének örömeiben, melyet Főméltóságod iránt a mai ünnepen nyilvánít.
«Főméltóságú Bibornok! megfogott azok száma, s már kevesen lehetünk, kik a most már fennálló fényes bazilikának első kezdetét láttuk; kevesen, kik ennek kezdetén a kegyes, az atyai jellemű Ferenc császárt és királyt itt láttuk, üdvözlöttük, midőn annak első alapítóját, Rudnay Sándor hercegprímást fejedelmi kegyelmére, látogatására méltatta; kevesen, kik ez alkalommal az esztergami vár százados szikláján készített nagyszerű kiválítást láttuk vagy erre visszaemlékezhetünk, melynek főpontján a kétféjű sas keblében Magyarország ezimérelve és ezen mély értelmű felirással fejeztet:

Quod super hac olim sancitum est rupe, sub umbra Altit, Hungariam lege fideque beat.

«Főméltóságú Bibornok! Akkor még a magyar Sion hegyén anyagilag fenn nem állt a mostani fényes bazilika, de szellemileg fennállt a Szt. Istvántól, «super hac rupe sancita» magyar egyház, és «Hungariam lege fideque beat». Most anyagilag fennáll a bazilika, de a Rudnay-féle fölírásnak értelmét, szellemét hasztalanul keresem.

«Főméltóságú Bibornok! Engedje az isteni gondviselés, hogy ősz koráig dicsően szerzett érdemeit tetézve, még mentül előbb e várnak százados szikláján a magyar elhomályosodott eget ily Rudnay-szellemű fölirással fölvilágosíthassa, és azzal a nemzettel, a magyar hazát megörvendeztesse. Mi és utódaink Főméltóságodat a Pázmányok, Széchenyiek, Szelepcsényiek, a nagy primások, a nagy hazafiak sorába örömmel beiktatjuk».

II.

Scitovszky és Rechberg.

A villa-franciai béke után Rechberg miniszter Magyarország pacifikációjának gondolatával komolyabban foglalkozhatott, mert Scitovszky Jánost, az ország primását Bécsbe kérette fel magához, ez ügyet vele bizalmasan megbeszélendő.

A herceg-primás, kire ez időben az ország szemeit vetette, kiben minden hazafi, a primások történelmi joaik és kötelességei szerinti közbenjárót vélte és hitte s felismerte magas hivatását, készen állott ennek szolgálatára mindenben, de nem volt a politika mesterfogásaiban iskolázva. Naiv kedélye nem bírhatta meg a föl-

adatot, melyet munkabírás, jó akarat, hazafiság egyedül meg nem oldhattak a nélkül, hogy a köz- és hivatalos élet gyakorlati rutinja ne járuljon hozzájuk.

Ő mindenre kész volt hazájáért, kész volt szót emelni, cselekedni, csak megértessék vele a hogyan-mikéntet, és ha egyszer ezt megértette, mint megbízható vezér állta ki a csata hevé, s hajtotta végre terveit.

Ehhez azonban jó táborakkal kellett birnia, s ha nem rendelkezett is ilyen mint pap, bibornok, főpásztor, volt mellette egy mindezt helyettesítő, a politikai élet minden változatai közt erősen iskolázott férfiú, gróf Forgách Ágost oldalkanonok, kit politikai összeköttetései mellett állása, születése is törvényhozóvá, politikussá kvalifikáltak.

Jellemző a primás és oldalkanonokja közt fennállott bizalmas viszony, kivált a napi politika és az országos érdekek kérdéseiben, mely egyfelől mindig a fiú tiszteletkorlátai közt tartott, míg az öreg érseknek másfelől minden érintkezés a bizalmat gerjesztő patriarkális «Uram öcsém» megszólításon is jóval tulment. Pedig gr. Forgách Ágost is keményen maga után hagyta azon kort, hol «öcsémnek» beillhetett volna.

Egy alkalommal a primás születése napján a diszlokoma alkalmával a gróf köszöntötte föl, kifejezést adva a vendégsereg kívánságainak, hogy «addig éltesse isten a bibornokot, míg ők kívánják, ha pedig addig élteti, úgy ő Eminenciájára Mathuzalemet is uram öcsémnek fogja nevezhetni».

A jó öreg Scitovszky primás szívből kacagott, de azért minden bizalmasabb embere ura öcséje maradt mindvégig.

Fölvitte tehát gróf Forgáchot magával Bécsbe, hogy hallják a szép szót, melyet Rechberg ő exzellenziájára kockáztatni kegyes leend.

A miniszter és Scitovszky értekezésének első pillanatra nem nagy, vagy éppen semmi eredménye sem volt. Nem is Rechberg hajlamán törtött meg, mint inkább a primás készletlenségén az elébe teendő kérdésekkel szemben.

Rechberg föltette a kérdést: «mondaná meg ő Eminenciájára, mint ki legjobban ismeri Magyarországot viszonyait és óhajait, s mint a kiben az országnak bizalma is köztudomás szerint összpontosul, mit tartanak a magyarok a legérzékenyebb sérelemnek?»

Az elaggott ember a pillanat nagyságának nyomása alatt meglepetve hűledezett, mit válaszoljon, hogy jó is és rövid is legyen.

Egy gondolat villant át agyán, azt hitte, ez a legjobban, megragadta azt.

«Exzellenziád, a magyaroknak legnehezebben esik, hogy a tisztújítások jogától elesnek».

A válasz a kérdéssel és a politikai helyzettel, talán a miniszter várakozásaival szemben is oly gyermekeknek tűnt föl, hogy Rechberg megfordult, és a tárgyat végkép eljettette, közömbös dolgokra vezetvén át a térsálgást.

Scitovszky szállására térvén, érezte a helyzet ferdeségét, nyomban közölte oldalkanonokjával a miniszterrel tartott párbeszédét.

Forgách gróf elhűlt, midőn látta a kínálkozó jó alkalmat ily ócsa áron és talán pótolhatatlanul elszalasztva; de nem volt az az ember, ki az egyszer megragadott eszmét könnyen feladja.

«Ebből látja Eminenciád, hogy Rechberg és a kormány a magyar ügyek iránt komolyan érdeklődnek; de az is látniuk ebből, hogy a bécsi kormány tanulmányozni akarná a nemzet kívánságait» — szólott a gróf — «mivel pedig Eminenciád egyszeri rövid találkozásban szóval kellőleg nem is magyarázhatná meg nekik, nem lenne-e alkalmas ezt egy levélben Rechbergnek kifejezni és egy alaposan kidolgozott memorandumban vele közölni?»

«Jó lesz biz az, uram öcsém!» — kapott rajta Scitovszky.

«Igy legalább kimerítő képét lehetne nyújtani a sérelmeknek és a nemzet óhajainak».

«Ugyan legyen jó, édes uram öcsém, dolgozza csak ki az emlékiratot, aztán fölterjesztjük».

Ezzel a bibornok re tanquam bene gesta székhelyére utazott. Forgách Á. gróf pedig, alig értek Esztergomba, munkához fogott s néhány nap múlva készen volt az emlékirat.

A boldog emlékü publicista, Török János, ez időben rendes vendége volt a primási udvar-

FÖLKELOK MENEKÜLÉSE MONTENEGRÓBA.

nak. Közölték vele a fogalmazványt, melyet ő fürge eszével még kibővített. Magával vitte hát a kéziratot Pestre, hol a terjedelmes munkálattá vált fölterjesztést rövid idő alatt német nyelvre fordította és négy példányban díszesen leírva, visszahozta Esztergomba.

Seitovszky az emlékiratot, mint azt Forgách gróffal előre megbeszélte, megküldé Rechbergnek.

Nevezetes okmány ez az alkotmány visszaállításának történetében, s megérdemli a törté-

netíró figyelmét. Sajnos, hogy nyoma veszett. Vagy a bibornok magániratai, vagy a primási levéltár rejtik s ha itt nem található, mint okunk van hinni, a bécsi minisztérium aktái közt porlik.

RÉNYI REZSŐ.

PALERMO VÁROSA ÉS KÖRNYÉKE.

A szicíliai vecsernye hatszázados évfordulójának megünneplése ismét felkeltette a köz-

figyelmet a sziget egykori fővárosa s ma is legtekintélyesebb helye, Palermo iránt. Husz s néhány évvel ezelőtt, midőn Garibaldi az olaszok szabadságharcát megkezdte, mindenki beszélt e városról s általában Sziciliáról. Azóta ritkán merült föl neve, sőt az Olaszországot előzőnlő turisták nagy seregéből is igen kevesen látogatják meg e várost, mely a művelt világtól távolos rablófészeknek van kikiáltva, holott kétségtelen, hogy e város újabban nagyon emelkedett s már csak lakosainak száma (231,000

lélek) miatt is Európa nagyobb városai közé számítható. Megragadjuk ennél fogva az alkalmat, hogy e tüneményes nagy ünnepek emlékére egy csoport képet mutassunk be, mely e hajdan oly nevezetes helyet érdekes népével együtt olvasóink előtt legalább nagyjában föl tüntesse.

A nagy város Szicília északi partján, a róla nevezett öböl nyugati részén fekszik. Fő-

melyek körül narancsok, barackok s más déli növények halomszámra vannak elhelyezve s a virágokat apró kis szökőkutak locsolják, a szép paloták s a minduntalan előtűnő kis sétateretek elég kellemessé teszik. A tengerparton hosszú gyönyörű sétahelye van, melynek végén régi híres botanikus kert terül el. Az utcák általában egyenesen épültek, két nagy boulevard-alaku és egymást tágas piaczon keresztező utca,

a «Capella reale», építészeti nevezetesség. Talapja veres és zöld, leginkább egyiptomi porfirból és színes márványból; falai is színes mozaikok, arany talajon, régi naiv modorban 34 eseményt adva elő az ó-testamentumból, a tetőről szépen alakított aranyozott stalaktit-fodrok csüngenek le, melyek a félhomályban bűbajos fényt nyujtanak.

A sok más érdekes épület közül kiemel-

1. Zsándár. — 2. «Eccellenza, this Village is Suspish» («E község gyanús», rossz angolul). — 3. 5, 7, 8. Jellemző alakok a városból. — 4. Leány ünneplő ruhában. — 6. Hegri út. — 9. Monreale kolostor és a szent forrás Palermo mellett. — 10. Egyik olasz a másikhoz: «Csodálatos halak ezek az angolok». Egyik angol a másikhoz: «Köbor koldusok, ezek az olaszok».

PALERMOI KÉPEK.

lőtte a Monte-Pellegrino emelkedik s körülötte termékeny, narancserdőkkel megrakott kis síkság vonul el. Szép fekvésén kívül a városnak nagy előnyeül szolgál kellemes enyhe levegője, melynek az orvosok gyógyító hatást tulajdonítanak. Csak a nyári hónapokban tör elő itt a szirokkó, s teszi kellemetlenné az itt tartózkodást. Nappal az erkélyek, este a lapos s nagy részt virágterekké alakított háztetőkön kellemes képet látunk magunk előtt. Az utcákat a jeges víz árulók izlésesen készült kis kunyhói,

a Corso Vittorio Emanuele és a Corso Garibaldi nagyrészt teszik ki a városnak, ezekbe torkolva csaknem minden mellékutca.

Legnevezetesebb épülete a hatalmas dóm, a legszebb norman építészeti emlék már elemekkel, benne egyes Hohenstaufok porfir sírkövei. Nem kevésbé érdekes az egykori királyi palota, bár számos különböző korban készült részletei nem adnak teljes művészi összhangot. A palota legmagasabb csúcsán ma híres csillagvizsgáló torony van, s egyik régi kápolnája,

hetjük még a kapuczinusok sirboltját, hol a halottak koporsó nélkül egymás mellé állítva s nyakuknál fogva a falhoz erősítve vannak, s halottak estéjén mindannyian felöltöztetnek. De nemcsak a kuriózumok, hanem tudományos intézetei is nevezetessé teszik a várost. Egyetemét még 1394-ben alapították, nyilvános könyvtárai és tanintézetek ritkítják párjukat Olaszországban s világhírű csillagvizsgáló intézete a tudománynak már sokszor tett jelentékeny hasznát. Irodalmi és művészeti élete

Palermót Szicília középpontjává teszi, mely gyarai, továbbá egyes kifejlődött iparága által jelentékeny kereskedelmet is folytat.

Ily fontos és jelentékeny helyről mutatunk be most egy pár életképet, melyekhez kevés magyarázat szükséges. Csak azt jegyezzük meg, hogy a 4-ik szám alatt bemutatott leány egy albán törzshöz tartozik, mely törzs állítólag mintegy 400 évvel ezelőtt telepedett le Szicíliában, s e hosszú idő alatt is híven megőrizte nemzeti sajátosságait, s díszítésekkel és drágaságokkal megrakott öltözetében festői látványt nyújt. A képünkön látható leány egész keleti aranyozott selyem ruháján többek közt nagy ezüst gomb van, rajta sz. György és a sárkány küzdelme s vállai és karjai zöld selyem keresztekkel díszítve. Bársonyos, aranyos turbánt visel s bíbri selyem gombokkal köti fel haját.

Egy pár kép a város környékére is elvezet bennünket s egyik a híres *Monreale* kolostort mutatja be, a hasonnevű mintegy 16,000 lelket számláló szomszéd városkában, melynek hatalmas bazilikáját Szicília legszebb egyházi épületének tartják. Nevezetes a templom arról, hogy ott adták meg a jelt 1282-ben a híres vécsernyére. Maga a kolostor a benzés barátoké, építészeti tekintetben szintén nevezetes, hatalmas orgonája, gyönyörű 216 oszlópa s szép gyűjteményei híresek. A környéken nevezetes még a Rozália-templom a szürke mészkőből alakult San Pellegrino hegy hatalmas barlangjában.

Különböző környéket rabló híre miatt még ma is kevesen látogatják. Nehány évvel ezelőtt Palermo kapuin az esti szürkület után senkit sem eresztettek be s a környéken kirándulást csak katonai fedezet alatt lehetett tenni. Ma e viszony jobbra fordult, de hogy még sem hiában zörög a baraszt, mutatja egyik humorisztikus rajzunk, hol egy jóakaró katona a környéken levő község lakóitól barátságosan óva inti a turista angolt, ki elfeledkezve sajátos öltözetéről, csak azon csodálkozik, hogyan ismerék föl, hogy ő idegen!

KRIVOSZCIAI FÖLKELŐK VISSZAVONULÓBAN.

A fölkelés kárukra ütött ki. Egymásután foglalták el legjobb állásaikat, lépésről-lépésre kellett visszavonulniuk a most még kezökben levő kis területre Montenegró határszélén s minden lépést egy csata vagy legalább összeütközés jelez, hol a különben is csekély számú harcosok minduntalan elvesztenek egy nehányat bajtársaik közül. Sokan mondják, hogy ezt előre láthatták volna. De ki várhatja a szegény tudatlan hegylakóktól az előrelátást? Nem ők a hibások, hanem bujtatóik, kik édes-mézes szavakkal és hatalmas támogatók gyorsan jövő segítségével bizgatták fel őket.

Most már maguknak is kevés a reményök. A kik tehettek, megadták magukat vagy visszavonultak s csak azok, kik a szigorú büntetéstől méltán tarthatnak s az általuk kényszerben tartottak vannak még a küzdőterén. Igen kevesen lehetnek, kik még most is reménylenek s a természetes partfogóknak tekintett kormányok gyors segítségében bíznak. Reményüket a folytonos visszavonulás is lohasztja. Krivoszciában — így szólnak a legújabb tudósítások — ma már alig van más, mint osztrák-magyar katona, még a lakosok is félrevonultak s a hegyes vidékeken üresen maradtak az emberi lakások.

Egy ily szomorú visszavonulást ábrázol képünk. A sziklatetőn fölhaladnak Montenegró felé, mint valami száműzöttek. Visszavonulásuk még rendben történik, fegyvereik is vannak, de vezetőik félve tekintenek vissza, nem üldözik-e őket? Szegény félrevezetett fölkelők! Hány fogja hazáját közülök ismét meglátni s fölhaladni az ottont, melyet a lelkiismeretlen bujtogatás által földézett vihar talán már végleg szétrombolt?

TALPIG EMBER.

ELBESZÉLÉS.

IRTA MIKSAZÁTH KÁLMÁN.

(Vége.)

Bokros elment, de magával vitte a nyugtalanságot. Egész uton vissza-visszanézett Gerge felé, nem emelkedik-e háta mögött onnan, a mit

képzelete minduntalan rajzolt, füstoszlop az égre. Semmit sem látott. Mikor a hegyek eltartak Gerge környékét, még akkor is félve tekintgetett vissza.

De semmi sem tarthat egyenlőn örökké. Nyugtalanása lassankint kisebbsült. Elvégre is valószínű, hogy kihűlt a tapló vagy üszög. Órákig csak nem lett volna elfojtva a szikra.

Utítársai, a többi gergei fuvaros, a kik szintén gyalgút szállítottak a vasuti állomáshoz, váltig csodálkoztak, hová lett a Bokros Mihály szokott jókedve, derűsége? Máskor ő volt lelke, központja becsületes okos szavaival a többieknek, ma meg szóvaltalannul, komoran, lesütött fővel ül ott, a gyeplőt tartva, mint a fekete lelkiismeret.

— Mi lelke kelmedet? Mitől foly úgy az orra vére? — kérde Hagymás Péter, a ki valószínű keresztkomája volt.

— Nagy az én bajom, koma, — felelt ez mogorván és még beljebb huzta kalapját a szemére.

— Ha nagy, vágja ketté! Adja át a felét, ketten csak megbirkózunk vele.

— Még egyszer akkorára növekednék, ha elmondanám. Ne is kérdezz kelmed.

Hagymás Péter aztán nem is kérdezte többé, s az nem szólt többé egyetlen hangot sem magától. Csak azt látta, hogy társa egész éjszaka kínosan hanykolódott fekhelyén s hogy egyre sohajtozót.

Nem tudta mire gondolni. Gyermekekortól ismerik egymást, még sohasem látta így Bokrost, ki a keresztyény türelem példányképe, pedig elég baja volt már. Türelmesen, csúndes nyugalommal. Milyen baj lehet az, mely ennyire kivethette sodrából?

A nyugtalan éjszaka után szép őszi reggelre virradtak. A természet esendje és megkapó szépsége iránt nem érzéketlen a nép egyszerű embere. Komoly érzelmeket, vidámságot, felváltva sokszor önt szívébe a természet arca. A paraszt ember előtt a természet olyan, mintha imádottja lenne, kinek egy bágyadt mosolya, egy komor szempillantása befolyást gyakorol hangulatára.

A gergei fuvarosok vídában mentek haza, el-elmesélgetve a régi háborús világ csodás történeteit. Bokros is nyugodtabb lett; de a mint délután közelebb-közelebb értek a szőlőkörnyékhez, mind inkább sötétebb lett arca s meredt szemével örökké oda nézett, honnan a veszélyt várta.

Az országuton távol, vagy két puskalövésnyire, egyszerre három alakot vett észre Hagymás Péter.

— Pozdorjává legyenek — kiáltá élénken, ha ez nem Cseres Gáspár uram, a törvénybírák, élete párjával, meg a Katicza lánnyal. Ni hogy tolja a potrohát előre. Istók ugye! ők!

— Lehetetlen — ellenveté egy másik fuvaros, — mi az ördögöt keresnének itt! Aztán Cseres Gáspár sokkal gögősebb, rátartóbb, hogysé gyalog jönne.

És mégis ők voltak. Mindinkább kibontakozott alakjuk, de milyen állapotban! Piszkosan, kormosan, megtépsett ruhában.

A fuvarosok leugráltak szekereikről és oda rohantak hozzájuk.

— Kend az, Cseres Gábor uram, — kiáltott eleje Hagymás. — Higgyek-e szememnek? Mi járatban vannak az isten szerelmei?

A törvénybíró most sem vetkőzhetvén le hivatalos állásával járó komolyságát és stílusát, ekképen válaszolt:

— Milyen járatban lévén a magam részéről, az úgy is ki fogván tudódni, elébb én teszem azon kérdést kenteknek, hogy mi járatban vannak?

— Hát mi bizony hazafelé tartanánk, törvénybíró uram!

— Hazafelé? — mondá Cseres Gábor uram mérgesen. — Hát laktok ti valahol?

— Csupa gergei emberek vagyunk egy szálán.

— No hát akkor, édes fiam, akár vissza is fordulhattok. Azon a helyen, a hol Gerge állt, nem találtok többé falut. Tegnap este leégett földig. És most már azt is megmondhatom kenteknek, hogy mi járatban vagytok. Koldulok, édes fiam, hogy éhen ne haljunk. Mindenünk odaégett. Én, Cseres Gábor, koldulok....

De már ezt, valamint Cseresné asszony megindult jajveszékését, ki azt hajtotta váltig, hogy negyvenhat rőf fehérített vászna veszett oda, nem hallotta egy lélek sem kívülük. Arra a szóra, hogy a falu leégett, az is nagy kár, a templomot is sajnálom, de még azt mind kiheverte volna Gerge, csak a kocma maradt volna meg.

Csak Bokros Mihály maradt ott szekerén elájulva s a gyeplőt kieresztve kezéből. Olyan élettelenül feküdt ott, mint egy halott. A két hű pára megállt egy darabig, mintha a szokatlan helyzetben tűnődnek. Azután lassan, cizammogó léptekkel megindultak maguktól. A gyeplő végig húzódott az országuton s egy mérföldekre terjedő hosszú V-t rajzolt a porban.

Éjfél lehetett, mikor a két állat föltartóztalanul a gergei határba ért. Bokros ekkor tért eszmélre; megismerte a határt. Ismerős bokrok, hegyek, völgyek most is azt integették, a mit máskor: «isten hozott!», a csevegő patak a falu végén most is azt fecsegte: «honnan jössz, honnan jössz»; de ő most mind úgy úgy értette azt: «jaj nekem, ezer jaj».

Megállította kocsiját, nem mert vele bemenni a faluba. Leszállt, ott hagyta s csuszva, kerülő utakon, ingadozó léptekkel tartott a ház felé, hol kedveseit hagyta tegnap.

Oh, milyen látvány várt rá.

Romok az épületek helyén, lábai alatt égő üszkők, élettelen állatok, melyek a tűzbe szorultak s ott veszttek. Az éjszaka néma esendjét gazdátlan ebek iszonyu vonítása verte fel, mibe kétségbeesett emberi sírás vegyült. A fák megperzselve, komoran néztek rá, mintha saját lelkiismerete lettek volna. A hold bevilágította a rom és pusztulás szomorú tanyáját. Csúszás kémények meredeztek az égre, mindannyi vádpont ellene. Egyedül ő ellene. Az ő gondatlan vigyázatlansága százakat meg százakat tett koldussá, földönfutóvá. Irtóztató!

Az erős férfi a földre roskadt, mint egy élettelen tömeg. Lábai meztárgadták a további szolgálatot.

Ki tudja, meddig feküdt volna úgy, ha Filler Miska, a bakter, bele nem botlik éjjeli hivatalos járkálása közben.

— Hop, hó — kiáltá az érdemes férfi — ki vagy, hogy a lábam elé mersz kerülni. Felelj, mert mindjárt átszurlak a dárdámmal.

Akár csak a pernye-boglyáknak beszélt volna.

— Tyű! Milliom adta! Hát nem mondtam, hogy én fogom el a gyújtogatót. Ne legyen Filler Miska a becsületes nevem, ha nem ő az. Először, mert nem felel, másodsor, mert azt gondolom, hogy nem lehet más.

Ezzel aztán előlegül olyat rugott a vélt gyújtogatót egyet, hogy Gergénél ocsmányabb helységben kettőnek is beillt volna.

— Ember fia, ébredj, mert foglyom vagy. Viszlek a faluházára. Azaz....

Filler Miska homlokára tette a mutatóujját.

— Azaz, ha volna faluháza.

Aztán nyugalommal tette hozzá.

— Biz az leégett becsülettel.

És folytatá hivatalos büszkeséggel.

— Ilyesmí is csak Gergén történhetik. — Igaz-e, hé!

Bokros most nyitá föl szemét s gyöngye, erőltén hangon dadogá:

— Hol vagyok?

— Ejnye no — kiáltott föl a bakter. — Kelmed az, Bokros druzsám? Bizony nem ösmertem meg. Hát hát, jó helyen van kelmed, a Cseresék portáján. Épen a csűr volt itt.

— Vezess haza, Miska.

— Jöjjön hát. Támaszkodjék rám! Ejnye, lámpás adta, hol vett be kend annyit a jóból?

— Nem volt az én számban ital soha.

— Ne tette se magát kelmed. Nem ok nélkül kérdezem, hanem igazán kíváncsi vagyok, mert lássa, nagy bajban vagyunk. Hogy a falu leégett, az is nagy kár, a templomot is sajnálom, de még azt mind kiheverte volna Gerge, csak a kocma maradt volna meg.

Bokros nem válaszolt; kisebb gondja is nagyobb volt ennél. Egy poklot hordozott lelkében s az nem hagyta őt sem gondolkodni, sem beszélni.

Miska megmagyarázta állítását.

— Lássá kelmed, e nélkül minden megakad: törvénykezés, közigazgatás. Ma is átsontunk este bíró urammal a szomszéd Rekttyére egy kis búszlatóra. Addig őrizte a falut a jó isten... No hát otthon van kend!

Isten mentsen minden igaz lelket az ilyen otthontól.

— Hallod-e te Miska — kérde Bokros, görcsösen kapaszkodva kísézője karjába, — hol ütött ki....

— Micsoda? A tűz?

— Ne olyan hangosan, ne kiabálj, szegény Pannim beteg. Felköltjük.

— Hát még semmit sem tud kelmed? Épen a kend házából ütött ki a tűz, a szénapadlason.

— Ne kiabálj ugy! — nyöszörgött a kétségbeesett ember roskadozva, megtört fényű szemét félenken jártatva körül háza tájékán.

— Ne féljen már attól, hogy Panni fölébred. Elhallgatott már az örök. Épen az ő sirját ástam délelőtt. Adhatna kelmed egy kis borralalót, mert bizony semmit sem kaptam még eddig.

A szerencsétlen ember földeditott, mint a vadállat s örülten rohant el, holt gyermekét fölkeresni.

A hold épen most bujt ki egy felhőrongy mögül s oda világított a kormos pusztára földre, hol vékony szalmán egy asszony térdelt a holttest fölött és imádkozott, vagy tán nem is imádkozott, csak az égre nézett.

A férfi csöndesen, csuszva közeledett oda, és leborult ő is némán, komoran a holttestre. Egy szót sem szólt sem ő, sem az asszony. Ilyen bánat ellen nincs ir a földön.

Panni az égő házba rekedt. Megfuladtan

hozta ki Pántlikás Laczi, kit szintén halálosan ütött meg egy leszakadt égő gerenda.

Pannit eltemették, a borzasztó tűz nyomai is kezdtek lassankint eltűnni. Az emberek hazatértek és összetakolták hajlékaikat; lassankint visszaállt minden a régi kerékvágásba. Még Judit asszony nagy fájdalom is csillapodott. A következő tavasz ismét vídában mosolygva köszöntött be Gergére, vetés, fű szépnek ígérkezett. A remény újra elfoglalta helyét a szívekben, csak Bokros Mihály nem állott helyre soha.

Az ő lelkén egy olyan féreg rágódott, a mit nem lehetett onnan kiirtani soha többé. Tudni, hogy annyi szenvedésnek, annyi kioltott életnek (mert a tűzben husz ember élete veszett el) ő az oka, és hurcolni magát e borzasztó titkot, és vigyázni még almaira is, hogy azok el ne árulják és látni maga előtt éhen, alva a kiterített holttesteket, égő házakat, kétségbeesetten futkosó embereket, kik ujjal mutogatnak, átkozva őt: ezt nem lehetett sokáig elviselni.

Az erős, izmos ember napról-napra fogyott, hervadt, mint a gyökereiben megtámadott növény. Mikor a tavasz jött, már járnai sem birt, Judit asszony vezette, ha néha kikérekedett a levegőre.

Az utolsó napokban sokan látogatták, mert mindenki szerette. Titkát senki sem gyaníthatta. A tüzet gyújtogatásnak tulajdonították. Minden látogatót meghitt a legközelebbi pénteki nap délelőttjére magához. Valami mondanivalója lesz.

— Nem kelmed volt a gyújtogató.... Oh minek hitte? Minek hitte?...

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

— Nem kelmed volt a gyújtogató.... Oh minek hitte? Minek hitte?...

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

Vajjon hallja-e, tudja-e azt odalenn az a «marék por?»

mat mindenki hallja. Nagy bűnös vagyok, mindenki ellen vétettem. Megérdemlem, hogy utálattal forduljon el tőlem minden embertársam. Az ősi nagy tűznek én vagyok az okozója. A csodálkozás halk szisszenése futott keresztül a jelenlevőkön.

A beteg azután tagolva elmondá, hogyan hullatá be az égő taplót a széna közé a padlason, mennyit tűrt, szenvedett e miatt. Mint pusztult el a nagy lelki teher alatt görnyedezve...

— Oh! — ordítá hörögve, — most is látom a rettenetes lángokat!... Mint csapnak össze szegény leányom feje fölött... Irgalom! Mipdjárt oda ég! Panna, Panna! Megyek, megyek!

Feje erőlténül esett le és — elment, a honnan sohaesem tér vissza többé.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

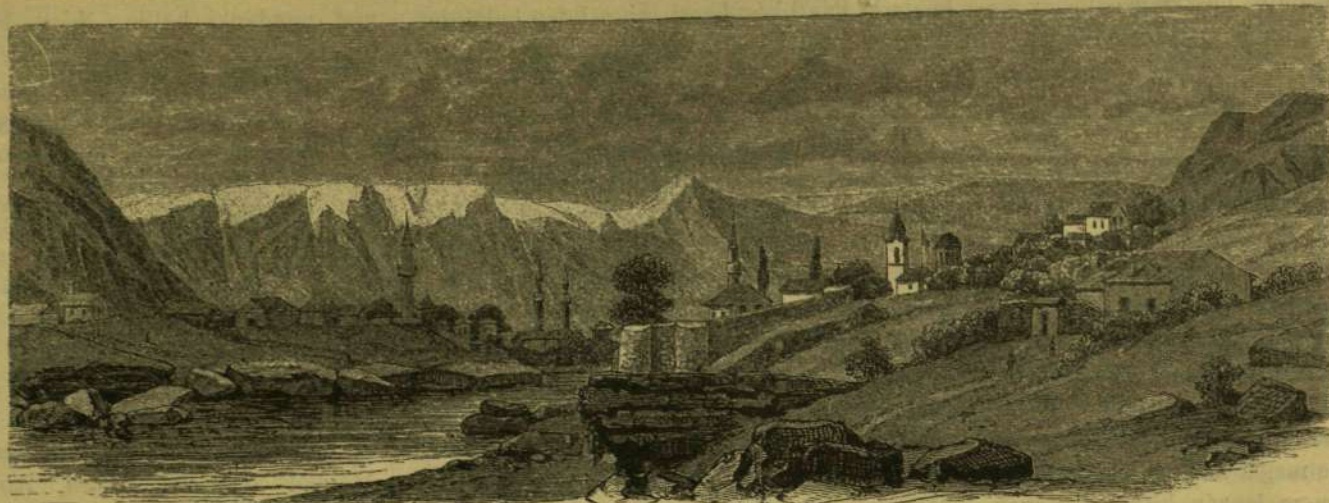
— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

— Legyen neki irgalmas az isten! — mondogatták a jelenlevők megrendülve.

MOSZTAR, HERCEGOVINA FŐVÁROSA.

Montenegro határvonala már e vidéken csaknem egészen a tengerig nyúlik. Kattaró város köfalán túl jó formán egy puskalövésnyire kezdődik a „Fekete hegyek” fővárosába vezető csigaut, mely a kis országnak egyetlen jelenté-
keny kútja. Igen természetes, hogy a legköze-
lebbi hadjárat reá oly kedvező eredményei által
annyira megerősödött Montenegró lakói szeret-
nek e területet magukénak mondani, s ha nem
is Kattarót, de legalább egyik szomszédságában
fekvő kis kikötőt többször elfoglalni.

A most folyó hadjárat alatt az első na-
gyobb összeütközés, mint annak idején érintet-
tük, Korító mellett történt a montenegrói határ
közében, azóta a jelentékenyebb csatákat Le-
denicze környékén s egy pár vár ostrománál
vitták. Kattarótól Raguzáig, sőt még túl egész
a Narenta folyóig, csaknem minden egyes hely,
mely a partvidéket kivéve, mai térképünkön
meg van jelölve, valóságos csatatér volt s kato-
nánk a szó szoros értelmében gyakran lé-
pésről-lépésre kellett a tért meghódítani, sőt
néha ismételve is.

Ha valami az itteni földalakulási viszonyok
között csapatainkra kedvezőnek volt mondható,
akkor az a tengerből nézve mélyen, egész Katta-
rógig benyúlása. Az őt összefüggő medencébe
befuthattak hajóink, ágyúkkal jó messzire
uralhatták a parti hegyeknek legalább a tenger
felé néző lejtőit, sőt vető lövegekkel a csapat-
gyülekezésre alkalmasabb közelebbi völgyeket
is. Tudjuk, hogy ezt az előnyt ki is aknázták
csapataink a lehető legnagyobb mértékben.

HERCEGOVINA FŐVÁROSA.

A föllázadt Hercegovinában Mosztar, a fő-
város is azok között a helyek között van, melyeket
a katonai kormány a megerősítés céljából kisse-
melt. Mint a gyér közlekedési vonalak csomó-
pontjában s különben is a tartomány hadügyileg

fontos tájára eső helyben, valószínűleg nagyobb
katonai helyőrség fog benne lelni elhelyezést.

Mosztar Hercegovinának legnagyobb fo-
lyója, a Narenta mellett fekszik, melyen híres
régő hid vezet keresztül, azokból a hidakból
való, melyeket hajdanában a török janicsárok
építettek. Nevét is e hídolt vette (moszt = hid.)

A most is megerősített város egyike a bal-
kánai tartományok legjelentékenyebb, festői hely-
zeténél, fejlődési képességénél fogva legfonto-
sabb városainak. Kemény kőanyagból épült
háza, kövezett utcái vannak; van benne 40
mecset, görög és katolikus templom és iskola
és 23 medresze (mohamedán iskola). Külváro-
sait csinos kertek, szőlők szegélyezik. Lakosai-
nak száma, kik kétharmadrészben mohamedá-
nok, 15,000. Eddigél csak belkereskedést űzött,
mivel a járhatatlan utak miatt alig volt távolibb
összeköttetése. A kereskedés tárgyai: fegyverek,
kivált kitűnő damaszkusi kardpengék, barom,
gabona és bor, — legkivált azonban cserzett bőr.

A város székhelye volt a vilajet kor-
mányzó pasának, s most is székhelye egy
görög és egy római katolikus püspöknek, egy
osztrák-magyar, egy francia és egy orosz konzul-
nak. 1878-ban a város kardcsapás nélkül
adta meg magát csapatainknak.

EGYVELEG.

* Arthur, az Egyesült-Államok elnöke, oly
pontatlan ember, hogy a washingtoni előkelő kö-
rökben „a nagy elkéso” gúnynevet adták neki. Ké-
sőbb kel, a kihallgatásuknál megvárakoztatja az
embereket, sőt még a hivatalos tanácskozásokról is
rendesen elkésik.

* A telefont Németországban kezdetben nem
szerették, de utjabban gyorsan terjed. Jelenleg már
1280 hivatalos telefon-állomás van a birodalomban,
Berlinben három központi állomás, melyeken ha-
vontként mintegy 6000 összeköttetés történik. A
börzén a telefon-készülékeket mesterségesen elku-
nitik, hogy a szavakat ne lehessen hallani. A nagy

közönség számára még csak Berlinben és Hamburg-
ban vannak telefon-állomások.

* Burgonyából készült biliárd-golyók, fésűk,
nyakláncok s más apró áruk ugyanily anyagból ma
már nem szokatlanok az Egyesült-Államokban. A
burgonyapépet kényszerrel keverik össze, itatós pa-
pirban megszártják s erősen megprellik, hogy
szilárd anyagot képezzen.

* Bűn-e a templomban aludni? E kérdés
felett itél nemrég Kanadában egy helyi törvényszék
s ítélete ugy hangzott, hogy a saját templomi szék-
kel bíró ember tetszése szerint hallgathatja az isteni
tiszteletet, vagy aludhat az alatt.

* Hírlapkiállítás van jelenleg Drezdában. Több
mint másfélszer lap és folyóirat van itt 55 külön-
böző nyelven. A németekre 291 esik, az angolokra
124; ázsiai nyelvekre 75. Van e sok lap közt 99
képes, 60 humorisztikus s 592 tudományos jellegű.

* A legnagyobb hírlapjástrom Hubbard
„Newspaper and Bank Directory of the World”, mely-
ben 33,000 hírlap és 15,000 bank van föjegyezve
a szükséges adatokkal és térképekkel. Az egész világra
kiterjed, bár természetesen az angolokra fordít külö-
nös figyelmet. Két kötetben jelent meg Londonban.

* A legtöbb hírlap van aránylag Svájcban,
hol minden 4¹/₂ lakosra esik egy előfizető. Jelenleg
e kis köztársaságban 297 lap és 45 folyóirat van. A
lapok közül 53 naponként, 166 hetenként kétszer
jelenik meg; 265 lap politikai és pedig 180 liberális
és 40 konzervatív.

* Elelmes koldus. New-York utcáin többen
látták egy szegényesen öltözött embert, ki a földön
fekvő kenyérhéján egész mohósággal esett neki s
azt állatiasan falta fel. Megsajnálta szegénységet s sok
pénzt adott neki. Később kiderült, hogy a kenyérhéjat
maga dobja le s veszi fel alkalom szerint. Ily fur-
fanggal sikerült neki néha napján 20 forintot is
szerezni.

* Marburgban az egyetemi tanulók közül ti-
zenkettőt 3—3 havi fogságra ítélték folytonos pá-
rbajozás miatt. Hogy különben e párbajok mily
komikusak, mutatja az a körülmény, hogy a tár-
galásnál tanu gyanánt kihallgatott orvos azt állí-
totta, hogy ő már több mint 3000 ily párbajban
vett részt, de veszedelem egyiknél sem volt.

UTI KÉPEK OROSZORSZÁGBÓL.

Tissot, a nálunk is ismert francia utazó, a
párisi „Illustration”-ban érdekes uti képek köz-
lését kezdi meg Oroszországból, melyekből
egyetmást, kivonatossan, olvasóinknak is bemu-
tatni szándékozunk.

I. A határszélén.

Leopol-ban (Lemberg) az osztrák Lengyel-
ország (Galicia) fővárosában voltunk, — kezdi
Tissot, — e vendégszerető és csinos városban,
mely csak az imént fogadta nagy pompával a
legboldogabb uralkodót, ki a föld legszebb
asszonyait, a bécsi, lengyel s a magyar nőket
számítja alattvalói közé.

Mi hírlapírók, — folytatja, — kiket ugy
tekintettek mint az újkor demokráta hatalmassá-
gának, a közvéleménynek követit: magánosok-
nál voltunk elszállásolva; szolgák és fogatok
voltak boc-átva rendelkezésünkre, családi ebé-
dekre s ünnepélyes közlakomákra voltunk hiva-
talosak. Én Wolovszkival, a „Bécsi Hírnök”-
szerkesztőjével, Gubrenovich kiadó majdnem
palotaszéri lakában voltam szállva.

Az ünnepélyek véget értek. Rövid kirán-
dulásból, Bukovinából, hová a császári menet
kísértem s hol a sadagorai híres „csodarábit”
is láttam és a többi közt egy Miklós csár alatt
Oroszországból ide menekült disszi-
dens apácák által lakott kolostort is
meglátogattam, — csak azért jöttem
vissza Lembergbe, hogy podgyászom-
mat összecsomagoljam s Kis-Orosz-
ország felé utra keljek.

Szobám nyitott ablakából még
egyszer kinéztem az előttem elterülő
városra s merengve mélyedtem itteni
élményeim emlékébe. Ujon épült
házak, lépcsőzetesen a domboldal-
on, a mai izlésnek megfelelő stílus-
ban, oszlopok homlokzatokkal, mo-
solyogtak elem; szemben százados
terebély-fák sűrűjében, melyen a nap-
sugár nem bírt áthatolni, akadt meg
tekintetem; távolabb a tekintélyes
országház, zöld fasor keretében, azon-
tul egyhangu házfüdek sorain ját-
szadozott a lemenő nap alkonyfénye s
legtűl, középszerű dombmagaslato-
n a város, rózsaszínbe vonva a napsu-
garaktól, mosolygott, mintha most
ébredne hő-álmából...

Uteza, kert, mező, domb — min-
den oly csöndes; egy madárfütty se
hangzott, hol ezelőtt tíz nappal min-
den csupa zaj, ujjongás, ünnep
és fény és élet val! Járókelő alig mu-
tatkozott, hol imént még az ország és
szomszédságai minden részéből fényes
és gyűlevész népek tömegei rajzottak,
tolongtak, föl s alá.

A közelebbi napokban látottak
változatos képei tödultak lelmem elé a bucsu
ez órájában. Itt, csillogó napernyők alatt a
szép, ragyogó s kéjsóvár zsidónők tarka co-
portja mellett a vidéki paraszt menyecskék
kivárt festői öltönyeikben; távolabb vén zsi-
dók és zsidó asszonyok, keverve az ország
egyéb népfajáival, vonultak el lelki szemeim
előtt, tarka vegyületben.

De nemesek szemem-, füleimnek is föl-
támadtak az elzajlott napok emlékei. Az utcák-
ról a városról és a kaszinó fényesen világi ott s
földszített termeibe képzeltem át magamat, hol
ragyogó bál társaság közepette ögyelgetem,
hallgatva a polka, keringő és mazurka élénk és
izgató dallamait; a főúri családok bájos és esá-
bitóan szép fiatal hölgyei vígan lebbentek el
mellettem, körülem, csinos lovagjaik karjain s
keblén, pihegve, nevetve, pirulva, elveszve
csipkefodraik s a fekete szalonruhák felhőiben.
Az ifjúság és báj légkörében, a fényűzés és elő-
kelőség illatában, szőke és barna fűrtök dús-
dagságának tündéres látványában, ősi ékszer-
ek s gyémántok és gyöngyök szemkápráztató csil-
lámában, a selyem és csipkék álmátog suhogá-
sában, a nyíló róza kelyheként kibomlodozó
keblek üde hullámvázában, a vidám hangok
összefolyó morájában, melyet a legyezők szü-
netlen lebbenése növelt, — mindez eleven em-
lekeiben az átél báléjeknek — még egyszer
elmerültem lelmem s újra véltem élvezni gyönyö-
reiket.

Még egészen el voltam merülve emlékeim
éledeleiben, mikor lakársam Wolovszki riasztott
fel álmadozásaimból, sürgetve, hogy pakoljak s
tapasztalt ember létece hasznos utasításokat
adva: mikép tegyem azt, mit vigyek magammal
s mit ne máshol.

Csak minél kevesebb könyvet, — mondá,
— mert Oroszországban nem szeretik a felvi-
lágosodást. Ujságpapírra pedig, még régibe is,
cipőimet se csomagoljam, mert a külföldi la-
pok mindig gyanusnak s meggyűlölhet miattok a
bajom a vámsorompónál. Revolvert se vigyek,
mert ha észreveszik nálam, rám fogják, hogy
összeesküvő, nihilista, csár-gyilkos vagyok;
sőt esernyőmet is, melynek tör volt rejtve

Lengyel nő.

Bál Lembergben.

A vasuti kocsi.

nyelébe, cseréljem fel közönségesse, mert a
rejtett fegyver kétszeresen gyanus.

Wolovszki nagyon sokat utazott s tapaszt-
alt ember volt; nem először utaztam vele. A
Tátra-vidéket is társaságában utaztam volt be.
Minden állomást, minden vendéglőt, minden
pinczért ismert, tudta hol mit lehet s mit nem
lehet találni. Tanácsait most is egész készséggel
követtem. Holmimat biztos kézzel hánnya két
része: mit vigyek el s mit hagyjak itt.

Másnap reggel hét órákor a vasuton ültem,
mely Lembergől Brodyba vitt. Kéves utas;
vagy husz zsidó, tömött iszákjaikkal, kopott
vászon esernyőkkel, zsíros kaftánban, csiga-

hajfűrtökkel, piszkos kezek- és fülekkel; ime
utazótársaim túlnyomó többsége. De Galicia-
ban a zsidó a főszemély; zsidó nélkül a föld-
birtokos nem adhatná el gabonáját s a föld
népe nem kaphatna egy ital palinkát.

Csakhamar indulunk s Lemberg elmarad
mögöttünk karsu tornyaival, ezitadellájával s
zöld fáival. A vonat oly lassan haladt, mintha
gyászmenet volna s még unalmasabbá tette a
táj egyhanguságát, melyen átvitt. Nyomorék fák,
leesonkolt ágakkal, szegélyezték az utat, mintha
kioltott halottas gyertyák lennének. Itt-ott egy
roskadozó kunyhó vagy tanya kéménye füstöl-
gött, vagy varjak fekete fellege szállt fel; ez
volt a táj összes életjelensége....

Brodyba értünk. Jelentéktelen kis város,
melynek sem multja, sem jövője. Majdnem kizá-
ról zsidók lakják. A pályaudvarban piszkos
pénzváltók tolakodtak elő, kínálva szolgálata-
kat a másik birodalom határán. Brodynak
egyetlen emléke, még csak egy kis romja sines.
Egyhangu, piszkos város.

Wolovszkitől itt megváltam; ő nem akart
átjönni a határon. Alig indult el a vonat, elszed-
ték utleveleinket s újra ránk zárták a vasuti
kocsi ajtaját. Magam maradtam uti társammal,
egy piszkos vén zsidóval. Nem levén kedvem
társalogni vele, újságot vettem elő s olvasásába
merültem. A bécsi „Neue Freie Presse”-t olvas-
tam.

Az első állomáson fölszólítottak,
hogy szálljunk ki s vizsgáltassuk meg
bőröndjeinket. Az újság még mindig
kezemben levén, a zsidó megszólított.

Figyelmeztetem uram, ne
vigye magával e hírlapot, meggyűl-
hetne miatta a baja. Csak jóakaratu
figyelmeztetés.

Letettem a lapot s a mint kiszáll-
tam, észrevettem, hogy utitársam
zsebgyűrűt. Élelmes zsidó!

Bezártak a podgyászterembe, hol
a határszéli rendőrök sorban nyito-
gatták fel a podgyászokat s szőlítot-
ták egyenkint azok tulajdonosait. De
hisz ez szokott eljárás minden határ-
szélén s itt sem ment feltűnőbb szí-
gorral, se bosszantóbban mint bárhol
másutt, s mondhatom, egyik felügyelő
se kért, se nem kapott egy kopeket
sem valamely kedvezés vagy elnézés
fejében. Lassan ugyan, de véget ért a
vizsgálat s ismét elfoglalhattuk he-
lyünket a vasuti kocsi.

Ismét összekerültem újság-zseb-
redugó zsidómmal. Azonkívül egy fia-
tal orosz nemes ült kocsiunkba, a
kinek az én zsidó színtén kedves-
kedett a „Neue Freie Presse”-vel. Az
orosz, a nihilistákról szóló bécsi köz-
leményeket olvasva, nagyon nevetett
rajtok s állította, hogy merő hazug-
ság a mit a külföldi lapok Orosz-
szágról írnak, melynek ügyeiről s vi-
szonyairól fogalmuk sincs.

A társalgás németül folyt s oly szabadon,
minden félelem, tartózkodás és suttogás nélkül,
hogy engem igazán meglepett, a ki azt hittem,
hogy Oroszországban az emberek a politikáról
beszélni sem mernek. Talán az ördög sem olyan
fekete, a milyennek festik!

Valamivel gyorsabban haladtunk, mint
utazásunk kezdetén. A táj nem változott. Orosz-
ország nyugoti határán, hol az osztrák és porosz
határszélekkel érintkezik s csupa vám- és vesz-
tegházak vannak, általában véve nagy csöndesség
és egyhangúság uralkodik. Csak ha állomásra
érünk: élénkül meg kissé a vonal.

— Jó napot állomásfőnökné asszony! Jó
napot táviró kisasszony! Hogy van szép pénz-
tárnokné! Ily üdvözlések hangzanak; mert ez
állomások legnagyobb részint nőkel vannak
betöltve mindenütt. S maga e körülmény elég
alkalmas arra, hogy élénkebb tegye az ut kü-
lönbeni egyhanguságát!

GYERMEK-MÉRLEG.

A jelen század második felében oly roha-
mos haladást tettek a tudományok, s a láng-
elmék oly találmányokkal és fölfedezésekkel
lepték meg a világot, hogy azok századunkat
valóban a tudományok századává tették.

De saját magunk és hozzánk tartozóink
érdekeiben bizonyos önzés örömeivel kell beis-

A Lakoma sziget. B Ragusa város és kikötője. C Krivosezia. D Dobrota. E Kutene. F Mamula erőd. G Groben. H Hercegovinai hegyek. I Ljerta. J Szent Vene-
randia. K Kattaro. L Ledenicze erőd. M Montenegro. N Kastelnovo. O Ostro-Punta erőd. P Perasto. Q Grahova. R Rizano. S Spagnuolo erőd. T Trinita erőd.
U Ublj. W Budna. X Stanyevics zárd. Z Zuppa.

[A DALMÁT HARCZTÉR.

merünk, hogy a fejlődés és haladás tekintetében csaknem az első helyet a gyógyászat tudománya foglalja el. A külső szemlélet lehetősége által megkínnyított sebeszettről nem is szólva, ma már az emberi testalkat belső részei is tükröként állanak a tanult és gondolkodó orvos előtt, s ha — ma még — gyakran akadályokba ütközik is a győgmód alkalmazásánál, de gépei, készülékei s gondos észleletei által a legpontosabban meghatározhatja a bajt, megjelölheti annak forrását.

Néhány év óta különösen a gyermekgyógyászat foglalkoztatta az orvosokat, és sokan — helyes fölfogással — legelőbb is az egészséges gyermekeknek kezdtek tanulmányait; mert az orvos valódi hivatása nemcsak abból áll, hogy a betegségen segítsen, hanem hogy megőrizze az egészségeseket a bajtól, s előszabja a módozatokat, melyeknek követése által az egészséget föntartani lehet.

A földolgoz természetesen a gyermekek nevelésében rejlik. A gyenge csecsemő gyámoltalan állapotában önmagán segíteni még panasza által sem tudja, a legtöbb veszélynek van kitéve. Ellensége a lég, melynek érdessége a gyenge világfogalomra érzékenyebben hat, mint az edzett emberre; ellensége a nap, mely pedig jótékony melegével minden legkisebb növénynek éltető eleme; sőt ellensége maga az anyatej is, melyre az anyát érz minden izgalom, boszúság, bánat nagy befolyással szokott lenni.

Meg is kísértették tehát az orvosok mindent, hogy kevesbbsé a csecsemők haláloszáma számát, megkésztették figyelmüket, gondosságukat, de gyakorta a gyógyszer adagait is.

Természetesen minden eredmény nélkül, sőt az utóbbi esetben még káros következményekkel is.

Sokan, hogy meghatározassák az egészséges csecsemők súlyát, rendszeresen mérni kezdték a gyermekeket, s a súly növekedéséből vagy apadásából vontak következtetéseket azok egészségi állapotára.

E rendszer legnagyobb hívei és terjesztői közé tartozott *Bouchut* francia orvos is, ki a csecsemők mérlegeléséről több jeles szakkönyvet írt.

Észleletei szerint a csecsemő a születését követő első napokban nem hogy növekednek, de még veszt súlyából, mert legelőbb 5—50 gramm tejet szopik egy szopásra. Egy hetes korától egész négy hónapos koráig már körülbelül kétszer annyit fogyaszt, végre az ötödik hónaptól egész a kilencedik hónapig már csaknem háromszor annyit, mint az első hetekben. Következésképpen a csecsemőnek élete első öt hónapjában 5 egész 8 száz gramm tejet kell megemészteni, és így tovább.

E tápláléknak csak csekély része szolgál a test súlyának növelésére, mert a csecsemő hetenkint körülbelül csak 200 grammal lesz nehezebb. A gyermek egészségi állapota akkor mondható normálisnak, ha a heti növekedés e 200 grammot eléri, vagy felülhaladja; de ha a növekedés csak 150, 130 vagy éppen 100 grammig csökken, akkor már nyilvánvaló, hogy betegség lappang a testben.

A gyermek testi fejlődésének megfigyelése mindenesetre egyike a legérdekesebb tanulmányoknak, s a gondos és jó anyák nem adhatnak eléggé hálát dr. Blache René parville-i orvosnak, ki e téren gyűjtött tapasztalatait jeles művében közreboosztotta. Ő is a mellett van, hogy örökké a mérlegtől kell tanácsot kérni, mert a csecsemő — különösen az első hónapokban — meglepő szabályszerűséggel súlyosodik, s minden legkisebb eltérés oka a belső szervezetben előállott egy vagy más zavarban keresendő.

A súlymérés mellett azonban a test magasságának, s az egyes tagok hosszúságának sem szabad egy alapos szemlélt figyelmét elkerülni.

A húgyzermek születésekor legalább is 496 milliméter magas; a leánygyermek már valamivel rövidebb, de legalább is 483 millimétert meg kell ütnie.

Az első év végéig legalább is 18—20 centimétert nő a gyermek, s rendszer körülmények között ekkor már 65—70 centiméter magasnak kell lennie. A fej sokkal hamarabb fejlődik, mint a testnek többi részei. A törzs 36—40, a végtagok pedig 24 egész 30 centiméter hosszúságúak.

A gyermekek legnagyobb részének súlya születése pillanatában 3000 és 3500 gramm

között váltakozik. A legközelebbi napok alatt azonban oly változásokon megy keresztül, melyeket pontosan megfigyelni igen tanulságos. A fentebbi súlyból az első két nap alatt mintegy 100 grammot veszít a gyermek, de már a 3-ik, 4-ik vagy 5-iknapon javulni kezd, és hetedik napján már visszanyeri eredeti súlyát. A naponkénti megmérés e percztől kezdve föltötte fontos; a mérleg csatlakoztatás; még arra is megintat benünket, hogy mennyi tejet, vagy más élelmi szert adjunk a csecsemőnek.

Elegendő táplálék mellett az első öt hónap alatt naponként 25 grammal növekszik a gyermek súlya. Mire az öt hónapot betöltötte, kétszer akkora kell lennie súlya tekintetében, mint születésekor (azaz körülbelül 7 kilót kell nyomnia). E percztől kezdve már csak 10 grammal növekszik naponta egészen egy éves koráig; tizenöt hónapos korában kétszer akkora leendő súlya, mind öt hónapos korában, vagyis 14 kiló.

Vannak ugyan kivételek, de azért általános szabályul állíthatjuk fel azt, hogy a mely gyermek fejlődése a fent elősorolt adatok és számoktól lényeges eltérést mutat, az már a betegséget csiráját hordja magában.

A méréseket, hogy pontosak legyenek, legcélzerűbb reggel eszközölni, mielőtt még a gyermeknek enni adnánk. Ily módon minden más befolyástól menten biztosan meghatározhatjuk, hogy az elmult héthez viszonyítva mennyit nyert vagy veszített súlyából a gyermek.

Sokan csak azért nem fogadták el e végtelenül üdvös intézkedést, mert föltötte nagy alkalmazással járt. A kisse eleven gyermeket egy pillanatra sem lehetett a mérlegen hagyni, nehogy leessék, vagy más veszélynek kitégye magát. De másrésről sok kényelmetlenséggel járt a mérlegnek, mázsálónak a gyermek szobában tartása is.

Gyermek-mérleg.

A Galante és fia párisi cég minde bajokon egy igen ügyes találmány által segített, mely — mint képmű ábrázolja — nem más, mint egy kerek tokba zárt rugany-mérleg. A készülék akár ajtóra, akár falra függeszthető. Az alsó horog a mérő rugóval van összekötve, mely a mérleg felül van elhelyezve. A rugó az alsó horogra a rugóval együtt mozgó mutató annál előbbre halad a készülék számokkal ellátott kulláján. A csecsemőt egy széles bőr övnél fogva akasztjuk a horogra. Nagyon könnyű az eljárást, hogy már a következő szempillantásban levehettük a gyermeket, a nélkül, hogy a súly meghatározásában tévedhetnénk. Ugyanis a súlymutató föltötte egy körben forgó másik mutató lévén alkalmazva, ezt azonnal a súlymutató fölé fordítjuk, s készen vagyunk a mérésel. Mert a gyermek leemelése után a súlymutató visszazugrik ugyan rendes helyére, de a külső, vagyis jelző-mutató megmarad ott, a hová igazítottuk.

Hogy mikor fog ez eljárás elterjedni hazánkban, hova minden csak elkésve érkezik, — nem tudjuk; véleményünk szerint azonban a gyermek-mérlegelés behozatala, különösen a főváros környékén, egészségügy-rendőrségi szempontból multhatlanul szükséges lenne. Köztudomású dolog, hogy százakra, talán ezrekre,

megy azon kisdédek száma, kiket a szegény, gyakorta könnyelmű városi anyák vidékre adnak fölnevelés, vagy talán helyesebben: örökre elaltatás végett. Ezekről az ugnynevezett „angyalcsinálók”-ról évenként többször megemlékeznek a lapok, többnyire valamely föltünőbb eset alkalmából. Leírják, hogy satnyult napról-napra az ártatlan kisdéd, s hogy halt meg végre — éhen! Fölihívják reá az intézők figyelmét, erőlyes rendszabályokat követelnek, s ezzel — újabb áldozat nyilvánosságra jutásáig — elpihen az ügy ismét. Ha fizetéses kerületi orvosaink gyermek-mérlegekkel láttatnának el, s kötelességüké tétetnék, hogy minden „kosztba” adott csecsemőt legalább egyszer hetenkint megmérjenek, s erről rendes jegyzéket vezessenek: akkor legalább részben gátat lehetne vetni e lelkiismeretlen üzelmeknek. Ha a hét végén a különben egészséges gyermeknek súlya nem érne el a megfelelő növekedést: akkor az orvosnak azonnal alkalma lenne szigorú intézkedések által elejét venni a bajnak, a mennyiben tudtára adná a lelkiismeretlen dajkáknak, hogy ha több és egészségesebb táplálékkal nem látja el a csecsemőt, akkor törvényes felelőségre fog vonatni.

DR. LUBY GYULA.

AUTOMATA GÉPEK.

Pár évvel ezelőtt a magyar fővárosban csodálatos sakköző gépet mutattak, mely azóta körutat tett a földgömb nagy részében s mindenütt akadt egy-két hívő, ki azt valódi remekműnek tartotta, mely ügyes szerkezet által, bármely — az ellenjátzó által tett sakkhúzásra a megfelelő húzást magától megtette, míg mások egyenesen csalásnak hitték. Nem első s nem is utolsó gép volt ez e nemben. Már e század elején ismeretes volt a magyar Kempelen híres sakköző gépe, melyet állítólag I. Napoleon egy ütés által rontott el azért, mert őt legyőzte a sakkhúzásban. Más gépeknél külső, hogy vagy hasbeszélők vagy a gépekbe bújtatott emberek végzik a gép munkáját, mint a „Kingfu”-nak nevezett gépnél legközelebb Bécsben is meggyőződtek.

Különösen a jelen században foglalkoztak sokat az ily önmozgó gépek készítésével. Híres volt Beck londoni muzeumban egy kis aranytobákos szelencébe zárt arany és zománczozott kolibri, alig egy hüvelyk nagyságú. Egy rugó nyomására megnyitja a szelencze, a madár rögtön kiszáll, apró szárnyait megmozgatta, kis rubin csőrével megnyitotta, s ép oly kellemesen mint élénken dalolt, aztán ismét visszavonult házikójába, mire a fedél magától leesett. Ugyanitt volt egy fekete, szintén zománczozott keresztet pók természetesen nagyságban, mely összevissza futott az asztalon, mozgatta és bevonta lábait az értésére s általában mindenben hasonlított az élő pókokhoz. Gépezete 115 kis, részben csak nagyító üveg által észrevehető kerékből volt összetéve. Hasonló művészi alkotás volt egy hattyu természetesen tollakkal, mely aranyhalakkal megrakott kis tóban uszált, szárnyát és nyakát kinyújtotta, tollait megizogatta s végül egy-egy halat megfogott és elnyelt.

A mechanika e remekművek által csakhamar oly magas fokra emelkedett, hogy tovább fejleszténi már lehetetlen volt s ezért a családok és vásárosok kezébe került az önmozgó gépek ügye. Sakköző és beszélő gépeket szerkesztettek. Fa, gipsz, vész, vagy más alakból alkotott és fantasztikus módon föltöztetett embereket rendszeren egy székélyre állították, melynek elején üvegval volt s ebbe tekintve egész sereg keréket, hengert, pipót s más szerkezetet láthatunk a nezők s a tulajdonos ezeket mondta a titkos gépezet alkatrészeinek holott rendszeren egy-egy embert bújattak a belső részbe vagy a tulajdonos, mint ügyes hasbeszélő, szedte reá az embereket. A század közepe táján nagy városokon sokszor fordultak meg ily családok, míg végre többet lealézáltak s így hitelüket elvesztették. Néha a beszélő alak más helyiségben volt s a géppel titkos szöcső által állott összeköttetésben, úgy, hogy titkáknak fölfedezése egyenesen a véletlen dolog volt. S különben is maga a szerkezet elmesé volt s a szokatlan hír még az olyakat is gyönyörködtette, kik természetellenes csodákban hinni egyáltalán nem szoktak s ezért az ily gépek tulajdonosainak

vaslegyet készítet, mely jó darabig tudott repülni s azonkívül egy életnagyságú sast, mely I. Miksa császár Nürnbergbe érkezésekor 1470-ben elébe repült s fejét meghajította. Mind ez állítások azonban csak szóbeszéd után jegyzettek fel.

Komolyabbakká váltak e gépekről szóló följegyzések az új-korban, midőn egyes műremekeket nemcsak részletesen leírtak, de némelyikő korunkig fennmaradt. A leggyakoribbak azok a mozgó alakok, melyek az óráutek alkalmával jönnek elő s a milyenképp meg is gyakran láthatók. Néha az óráktól függetlenül is alkottak ily alakokat. Bullmann János nürnbergi műlakatos férfi és nő babukat csinált, melyek gépezet által hajvja ide s tova mozogtak, dobokat és tányérokat vertek s e találmányát abban az időben nagyon megbámulták. V. Károly császár, midőn a st.-justi kolostorba vonult, szintén foglalkozott ily önmozgó gépek készítésével s a kolostor lakóit gyakran mulattatta azzal, hogy fából készült verebákat röpttetett s egyes alakokat trombitáltatott, doboltatott, sőt egymással harczba kevert. Egy barát, Jonellus Turrianus Cremonenses egy kis önmagától járó vas malmost készítet, mely oly kicsi volt, hogy a csuklyába el lehetett rejtetni, de azért naponkint annyi gabonát örlött, a mennyi nyolcz embernek elég volt. Híresek voltak Vaucanson francia gépei a múlt század elején. Egyik ülvöfuvolást ábrázolt, kinek ujjai a fuvola nyílásait szabályszerűen nyitották ki s zárták be, míg a gépezet más része a szájon át levegőt fújt belé. Ez alak tizenkét zenedarabot tudott játszani s volt egy társa is, mely állva a balkezeében tartott pástorsipba fújt, míg jobbajával dobott vert. Leghíresebb műve volt azonban egy mestereséges kacsa, mely az élő kacskának minden mozdulatát természetihven utánozta, szárnyait mozgatta, hápogott, az elébe dobott magvat fölkapta s látszólag megemészte kidobta magából. Hasonló alakot, mestereséges pávát készített De Gennes tábornok, egy műlakatos fia. Droz gépész egy egész színész csoportot állított össze mechanikus uton, melynek tagjai mozogtak, míg mellette fuvola, ének s kutyaugatás volt hallható. Gardener angol a múlt század végén hárfajátzó alakot készített.

Különösen a jelen században foglalkoztak sokat az ily önmozgó gépek készítésével. Híres volt Beck londoni muzeumban egy kis aranytobákos szelencébe zárt arany és zománczozott kolibri, alig egy hüvelyk nagyságú. Egy rugó nyomására megnyitja a szelencze, a madár rögtön kiszáll, apró szárnyait megmozgatta, kis rubin csőrével megnyitotta, s ép oly kellemesen mint élénken dalolt, aztán ismét visszavonult házikójába, mire a fedél magától leesett. Ugyanitt volt egy fekete, szintén zománczozott keresztet pók természetesen nagyságban, mely összevissza futott az asztalon, mozgatta és bevonta lábait az értésére s általában mindenben hasonlított az élő pókokhoz. Gépezete 115 kis, részben csak nagyító üveg által észrevehető kerékből volt összetéve. Hasonló művészi alkotás volt egy hattyu természetesen tollakkal, mely aranyhalakkal megrakott kis tóban uszált, szárnyát és nyakát kinyújtotta, tollait megizogatta s végül egy-egy halat megfogott és elnyelt.

A mechanika e remekművek által csakhamar oly magas fokra emelkedett, hogy tovább fejleszténi már lehetetlen volt s ezért a családok és vásárosok kezébe került az önmozgó gépek ügye. Sakköző és beszélő gépeket szerkesztettek. Fa, gipsz, vész, vagy más alakból alkotott és fantasztikus módon föltöztetett embereket rendszeren egy székélyre állították, melynek elején üvegval volt s ebbe tekintve egész sereg keréket, hengert, pipót s más szerkezetet láthatunk a nezők s a tulajdonos ezeket mondta a titkos gépezet alkatrészeinek holott rendszeren egy-egy embert bújattak a belső részbe vagy a tulajdonos, mint ügyes hasbeszélő, szedte reá az embereket. A század közepe táján nagy városokon sokszor fordultak meg ily családok, míg végre többet lealézáltak s így hitelüket elvesztették. Néha a beszélő alak más helyiségben volt s a géppel titkos szöcső által állott összeköttetésben, úgy, hogy titkáknak fölfedezése egyenesen a véletlen dolog volt. S különben is maga a szerkezet elmesé volt s a szokatlan hír még az olyakat is gyönyörködtette, kik természetellenes csodákban hinni egyáltalán nem szoktak s ezért az ily gépek tulajdonosainak

mindig elég jövedelme volt. Még Kingfunak is akadt oly lelkes bámolója, ki e gépezetet egyenesen a bécsi akadémia figyelmébe ajánlotta. Régi és igaz tehát e tekintetben is az öregek ismert mondása: „Mundus vult decipi” („A világ akarja, hogy megcsalják”).

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

„Magyar Plutarch” cím alatt nagyobb tervű vállalat indult meg Aigner Lajos kiadásában. A vállalat első folyamata „Uj Magyar Athénas” cím alatt, mint Bod Péter Magyar Athénasnak folytatása, az ujjabbkori (s részint a még ma is élő) magyar protestáns egyházi írók életrajzait, irodalmi munkáit könyvészeti jegyzékével, betűsoros rendben adja s körülbelül 10 füzetre van számítva. Különben Farkas, Bierbrunner Gusztáv (ismert protestáns egyházi írók) s mások közreműködésével szerkeszti Sz. Kiss Károly. A most megjelent I. füzet négy nagy nyolczadrét iven Ács Károlytól Bodola Sámuelig terjed s az A. betűből 8, a B-ből 46, összesen 54 életrajzot ad, melyek közül a nevezetesebbek, mint Aranka György, Árvai József, Baksa Sándor, dr. Ballagi Mór, Balogh Ferencz, Almási Balogh Sámuel, Báthory Gábor, Benkő József (a Transylvania nagynevű írója), Bod Péter, Bodola Sámuel stb. meglehetősen terjedelműek is. Ha e vállalat — mint remélhető — kedvező fogadtatást nyer, a többi folyamok (kathol. egyházi írók, iskola- s tanügyi írók, államférfiak) is követendők. De maga ez a folyam is, a mint indult, nagy gyarapodására szolgálhat irodalomtörténeti irodalmunknak. Megemlíthjük még, hogy minden füzethez egy arczkép (az I.-hez dr. Ballagi Mór) lesz csatolva; havonként két füzet jelen meg; 6 füzetre az előfizetés 3 frt. Egyes füzet ára 50 kr.

„Egy nagynéne levelei” című könyvet kapunk Sárospatakról, mely a Pfeifer-féle budapesti könyvkereskedés útján jött forgalomba. Felnőtt leányok és fiatal asszonyok számára írta Wargha Lajosné, szül. Rajka Teréz, ki a nőnevelés terén sokat működött s a nevelésügynek — míg élt — irodalmilag is használt. A könyv levelek alakjában (összesen 25 levél van) foglalkozik a háztartás ügyeivel, a szokásokkal, a házi erkölcsökkel, a gyöngéd, illemes magaviselettel, melyet a nőnek követni kell, különböző alkalmakkor. Példák vannak fölhozva mind ezekre, a közelmúlt összehasonlítja a jelenet, s kis rajzokban mutatja meg, hogy nem mind jó, a mi divat, hogy a nagyrakadás, hivalkodás, sok családnak romlása. A bemutatott családokban és személyekben tünteti föl a kitűzött czéljához szolgáló példákat, s e czél: a hamis tanoktól, érzelmektől óvni és a családi kört tisztán bemutatni. A jóra való és helyes okulást nyújtó könyv ára csak 60 kr., s jövedelme a szerzőnek állandóan síremlékre van szárvna.

„Kisdéd szótár” cím alatt Pozsonyból Stampfel kiadásából 73 lapra terjedő füzetet kaptunk. Ebben dr. Vutkovich Sándor befizetés jegyzékben állítja össze a nyelvünkben lábrakapott magyartalanságokat, hibás kifejezéseket, s mindenikhez hozzá teszi a helyes kifejezést, vagy pedig nyelvi magyarázatokkal szolgál. A szerző évek előtt állította össze e gyűjteményt, mely 1874-ben „Nyelvészeti galante-riák” czimén jelent meg; az új kiadás bővített, s több száz hibás szóismétlést és szavast jegyez össze, köztök sok olyat, melyek valóban sértik a nyelvérzék, de olyankor is, melyek közkeletűvé lettek, s többé ki nem irthatók.

Halász Dezső újabb és válogatott költeményeiből egy kötetet adott sajtó alá. A 20 ívre terjedő, diszes kiállítású kötet a Légrady-testvérek nyomdájából kerül ki november 15 ikére, s az előfizetési pénzek augusztus közepéig küldendők be. Egy kötet példány ára 3 frt. Az ismert költő könyvből, ki régiből művelője a szépirodalomnak, lapunk is közöl mai számában mutatványt.

„Bosznia és Herzegovina története a legregiből kortól napjainkig, különös tekintettel Magyarország való jogviszonyára”, című munkára hirdet előfizetést dr. Komlósy Ferencz nagyszombati tanár és pap. A mű 15 ívnyi terjedelemben júniusban fog megjelenni. Ára 1 frt.

Katonai szakmunkára hirdet előfizetést Aigner Lajos könyvkereskedése. Ez Demison angol

lovas testőrségi ezredesnek „A lovasság története a legregiből időktől” című, a külföldi katonai körökben nagyon méltányolt műve, melyet Seles Dénes honvéd lovas főhadnagy fordított le magyarra, ki a munkát a magyar lovasság viszonyait tárgyaló fülgelékkel is ellátta. Demison műve különben szintén foglalkozik a magyar lovassággal, mely a harcok korában oly nevezetes szerepet játszott. Az augsburgi és mohácsi csatákról például részletesen megemlékezik, s általában történelmünk több momentumát kiemeli. Az egész mű 700 lapra terjed s előfizetési ára 5 frt.

Füzetek. „A poroplastikus nemez fűzőnyök alkalmazása a gerincoszlop elferdülésénél”, kiadta Fischer és társa, egy orvos-sebeszeti műszerek gyárának tulajdonosa, Budapestén. — „A bécsi ujj csillagvizsgáló intézet”, ismertei Palóczy Lipót. Eredetileg a „Természettudományi Közlöny”-ben jelent meg, s most külön lenyomatban is kiadta a szerző.

Folyóiratok. A „Philologiai Közlöny” áprilisi füzetében közli Szilágyi Istvánnak, a tud. akadémia évek előtti ülésén tartott fölolvását az állítólagos Rákóczi kódexről, és azt bizonyítja, hogy a szentírásnak középkori Rákóczi-kódex nem létezett, s az csak álom. A füzetben Krausz Jakab Euripidesről írt tanulmányának befejezésén kívül egy nagyobb közlemény van, melyben Schwiedland Jenő a Schliemann kutatásait ismerteti s néhány ábrával magyarázza. Veress Ignác az „ige műszavakról” értekezik; P. Thewrewk Emil, Radó Antal s mások fordításokat közölnek. — A „Századok” áprilisi füzetében nagy részét Lányi Gyulának Szechenyi kálócsei érsekről írt pályadíjat nyert munkája s Tagányi Károlynak a társulat ülésén fölolvastott „Szolgagyőr” című értekezésének fele foglalja el. Dr. Marczali Henrik a külföldi levéltárakban hazai történeti források után tett kutatásainak eredményét írja le, Weber Samu pedig egy széppészeti spezialist jogviszony történetét tárgyalja. — Az Istóczy-féle „12 rüpiár” áprilisi füzeté a szokott szellemű tartalommal jelent meg, s egyszerűsége jelenti, hogy ha a folyóiratot egyszerre többen rendelik meg, leszállított áron kapják; két előfizető 9 frtért, öt 20 frtért, hét 25 frtért; tizen felül pedig minden példány egy évre csak 3 frt.

Uj lapok. „Sziget” cím alatt Máramaros-Szigeten vegyes tartalmu hetilap indult meg. Felelős szerkesztő: Szöllősy Balázs. Előfizetési ára egész évre 4 frt. Budapestén pedig „Katholikus család” című hetilapot indít meg Viszlavay István (dohány-utca 10. sz.), melynek előfizetési ára egész évre 6 forint.

Uj zeneművek. A Harmonia-társulat kiadásában megjelent a „Milimári” tíz dala, éneklőhangra zongorakísérettel alkalmazta Nagy Sándor; ára 1 frt 50 kr. Thoroczkay Sándortól négy magyar dal jelent meg, szöveg nélkül, zongorára alkalmazva; a szerző rajtája, s Budapestén a Harmoniánál, Kolozsvárott Demjén László könyv- és zenemű-kereskedésében kapható. — Roszavölgyi és társa zeneműkereskedésében megjelent: „Nyolcz népdal”, zongorára alkalmazta és Szathmáry Király Anna úrnőnek ajánlja Nagy Zoltán; ára 1 frt.

Nyizsnay Gusztáv zeneszerzőmunkáira hirdeti előfizetést Endrényi Lajos és társa könyvnyomdája Szegeden. Nyizsnay, ki nemrégiben hunyt el, a legkiválóbb zeneköltői kedélyek egyike és tösgyökekes magyar. A közönség nem is sejtí, hogy az egész országban elterjedt dalok közül mennyi származik tőle. A zaj nélkül élt zeneköltő műveit Langer Viktor, a szegedi zenede igazgatója rendezí sajtó alá. A tiszta jövedelem egy része Nyizsnay fölléltandó síremlékére lesz fordítva. A teljes gyűjtemény diszes kiállításban a szerző arczképevel 6 füzetben jelenik meg; minden füzet 8 ív terjedelmű. Előjegyzési ár egy füzetre 1 frt 20 kr., s az első füzet június közepén fog szétküldetni. Ezt követi havonként egy-egy további füzet, úgy hogy a teljes mű ez év végéig a közönség kezében lesz. Az előjegyzések május 5-ikéig jelentendők be, s kötelezők mind a 6 füzet átvételére, de a fizetés csak egy-egy füzet tényleges átvétele után teljesítendő.

A nemzeti színházban e hó 16-án két francia újdonasgot mutattak be. Az egyik a „Bagdadi hercegnő” Damastól, 3 felvonásban, a másik egy kis vígjáték Gondinet-től „A pacírta” cím alatt. Mind a kettő a szellem és a rutin műve, s a kitűnő előadásban sokáig megmarad a játékrend.

A „Bagdadi hercegnő”. Párisban először megbukott, s csak később talált benne élvezni valót a közönség. A mi társadalmi életünkől nagyon távol esik, s oly sajátásgosan komplikált felténység, milyen a de Hun gróf, egészen ismeretlen. Átalában sok excentrikus van e darban, mely úgy látszik, hogy csupán az utolsó felvonásért van írva, ezért a valóban hatálos részért. A drámai cselekvény nem sok a darabban. „Bagdadi hercegnőnek” Hun gróf nejét cizmezik, kinek atyja

herceget volt, de anyja kétes híré nő. Ez a származás azért van, hogy a grófnőben, Lionetében is legyen egy csepp vér, mely nem tiszta. A grófnőbe szerel mes lesz egy dngszagad ember, Nourvady, egész szemtelenül megmondja neki, hogy imádja, s átad egy kulcsot, egy pazar fényű kastély kulcsát. A mikor akarja, Lionette menjen a kulccsal a kastélyba, s ott boldog lesz. A nő megvetéssel dobja a kulcsot a kertbe. De férjében fölébred a gyanu, azzal a bőségtelenség, s a nő most elmenekül, fölkeresi a kertben a kulcsot, elmegy a palotába s követeli ott, hogy tönkre tett becsületét állítsák helyre. De a férj rendőrökkel megy utána, azért, hogy a házasságtörés bűnét rábizonyítsa. És a méltatlanul sértett nő ezt maga is megkönnyíti, s maga mondja, hogy igen, ő megcsalta férjét. Ha nem így tenne, és mindent elmondana, mint a harmadik felvonásban, a darab véget érhetne, de akkor nem lett volna érdemes megírni. Szükség van még egy felvonásra, hol Lionette már egészen közönyös s belátva, hogy becsületét nem lehet, hajlandó volna követni Nourvadyt akárhová, ha ez nem bána durván az asszony gyermekével. Ekkor Lionetében fölébred az anya, furaként tör ki, s miután megmutatta, hogy igazán szereti gyermekét, s Dumas egy határozott részlettel gazdagította a színpadot, nincs más hátra, minthogy a férj is megjelenjen, s annak elmondjon mindent és egymás karjaiba omoljanak. Lionette szerepét Helvey Laura kissasszony oly bravúrral adta, hogy a hatásban neki is van annyi része mint Dumasnak. Nagy Imre (Nourvady), Náda (a gróf), továbbá Vizvári, Beresényi és Hetényi oly együttes előmozdító az előadásnak, hogy még kifogást sem tehetni játékuk ellen.

A „Pacirta” kedves, vonzó darab. Romeo és Julia emlegetik a pacirtát, melynek éneke (a reggelt jelentvén) megzavarja őket boldogságokban. Ilyen pacirták az anyósok is, kiknek megjelenése megzavarja a szerelmes párokat. Az anyós itt egy bároné, ki rövid látogatást tesz fel édes anyjához, a kibe éppen jókor érkezik, mert a fiatal ember már kezd el hanyagolni nejét, s egy Párisban időző kaczér amerikai nővel meg is akar szólni. A pacirta észreveszi s igen szeretetreméltón elhárítja ezt a veszélyt s visszahozza a családi boldogságot. A pezsgő szellemmel irt vigjátékban a jólelkű anyóst Prielle Kornelia művészetének egész teljességével játszotta s gyönyörködtette a közönséget. Mellette még Márkus Emilia k. a., Halmi és Mihályi játszanak egész sikerrel a kis darabban.

Az operánál *Witne* asszonya e hó 20-án fejezte be harmadfél hó óta tartó vendég szereplését, mely a nemzeti színháznak oly tömeges közönséget biztosított. Utolsó föllepőit „Normát” választotta, mely az ó hatalmas hangjával, művészi technikájával most is nagy vonzerőjű lett. A nemzeti színház igazgatósága egy szép bokrétaival, a zenekar pedig koszorúval tisztelte meg a jeles művészt, ki a téli színházi szezonnra ismét vissza fog térni vendég szereplésre.

A népszínházban e hó 14-én mutatták be Offenbach legutolsó művét, a „Hoffmann mesét” című regényes operettet, melyhez a bécsi Ring-színház katasztrófájának emléke fűződik. E darabot másodszor akarták ott adni, mikor a borzasztó vész kitört. Nálunk egészen szerencsés körülmények közt vonult föl a népszínház deszkáira. Tetszett és az előadás a legjobbakkal egyike.

Offenbachra, ki régebben könnyű, vidám és pikáns zenéjével hódított, e legutolsó művében alig lehet ráismerni. Komoly operát írt, s ebben is megmutatta kiváló tehetségét, minden részletet művészi gondallal dolgozott ki, sok helyen drámai erővel és hitteljesen. A szöveghez nem is illett volna az ó pajkossága. E szöveg a lehetőleg regényes, sőt fantasztikus. Barbier írta, eredetileg drámának, de mivel mint ilyen nem kerülhetett színpadra, átírtam dalmi számára. Hőse Hoffmann, egy régi német író, ki itt valami Faust-féle alaknak van feltüntetve. Hoffmann a német diákok vidám körében szerelmi történetét beszéli el, s a mint hozzá kezd az elbeszéléshez, hogy első szerelmének tárgya Olympia volt, ott legördül a függöny, s a következő két felvonás aztán az elbeszélés illusztrálása, melyben Hoffmann a hőse, a többi személyek ugyanazok, a kiket az első felvonásban megismertünk, de más-más alakban. Az egész pedig annak allegóriája, hogy költői kedélyt különböző benyomások, sőt szenvedések fejlesztenek. Hoffmann először egy mesterleg készült viasz-babút szeret meg, természetesen azt gondolva, hogy élő lény, mert e bábú mozog, táncol, sőt énekel is, ha mestere egy-egy rugót mozgáshoz hoz. E szögletes mozgásu automatát Hegyi Aranka k. a. nagy derűtlenség közt és kellemesen személyesíti. A második szerelmi történet egy fiatal, szép énekesnőről szól, kinek életeleme az ének, de mellbeteg lévén, meg van tiltva neki. Azonban mégis énekel, egy demoni doktor rábeszélésére, s meg is hal. Ezt is Hegyi Aranka k. a. játsza, valamint még egy harmadik szerepet, Stella színésznőt. A főbb szereplők általában három különböző alakban jelennek meg, s nagy terük van kitűnni. Hegyi Aranka k. a. és Vidor használatát jól levezetése-

sebben ezt az alkalmat. Vidor ezuttal játszik először a népszínházban jellem szerepet, s mindenkit meglepett erőteljes ábrázolása által, kivált mikor egy demoni csoda-doktorok játsszik. Az előadás e valóban két jeles ábrázolása mellett Komáromi Mariska k. a., Kápolnai (Hoffmann), Solymosi, Tihanyi, Kassai a többi szerepeket biztosítottak hatást az új darabnak.

A budai színpadon, melynek kijavítására a főváros közel 10,000 forint fordít, Bogó Alajos színpad-társulata május 1-én kezd meg előadásait. Operákat is fog adni.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az orsz. képzőművészeti társulat e hó 16-án tartotta meg azt a rendkívüli közgyűlést, melyen a fölött kellett dönteni, hogy a társulat élére az eddig évenként választott igazgató helyett állandó és nagyobb fizetésű igazgató helyeztessék, ki a többi igazgatósági tisztviselőkkel is rendelkezik. A választmány e javaslatáról már hetek óta sokféle véleményt lehetett olvasni a lapokban, s előre látható volt, hogy a közgyűlésen többen megtámadják. A közgyűlés valóban a legzajosabb jellegű volt, s végül is 45 szótöbbséggel elvetette a javaslatot, melynek elfogadásához a szavazatok kétharmada lett volna szükséges, mert alapszabályok módosításáról volt szó.

Ipolyi Arnold püspök előnként s a megnyitó beszédében részletesen indokolta a javaslatot. Elmondta, hogy a társulat ügyei az örvendetes gyarapodás következtében annyira fölszaporodtak, hogy e teendőket ideiglenes dilettánsi módon vinni, évről évről, többé nem lehet, s nagy felelősséggel jár. Perlaky igazgató, ki oly kiváló sikerrel vezette eddig az ügyeket, lemondott s a választmány tagjai közül egyik sem volt hajlandó elfogadni az igazgatást. Ismételt felszólításokra a volt igazgató hajlandónak mutatkozott a tiszt elvállalására, saját érdekei kárpótlása mellett, s ha az igazgatói állás nem ideiglenes, hanem állandó lesz. A választmány belátta, hogy az igazgatásban változtatni kell. Az így származó költség évenként 1500 ft, melyet a társulat anyagi helyzete könnyen elviselhet.

Következett erre a heves vita. A nagyon népes közgyűlés két pártra volt oszolva, s az ellentél szónokait zajos közbeszólásokkal szakította félbe, úgy hogy voltaképen egyik szónok sem beszélhette ki magát. Mindig csak szavazást sürgettek. *Pálfi* Béla hevesen megtámadta az egész választmány eljárását, s a javaslatot egy jellemzően, mint a mely egyenesen a művészek befolyását akarja kiszorítani, a társulat vagyonát pedig elpazarolja. Ez utóbbi kifejezés nagy zavartat támasztott, s az elnök rendre utasította a beszélőt, ki folytonos zaj közt fejtegette, hogy diktatóri igazgatóra nincs szükség. A sok ellenmondás közt beszédét abba kellett hagyni. *Fesz* Árpád is a választmány ellen beszélt, s az igazgatói fizetés nagybontása ellen azt hozta föl, hogy a képzőművészeti társulat még ma sincs abban a helyzetben, hogy a magyar festészt gyámlatására festményeket vásárolhasson, mert ha tavaly 4999 forint fordíthatott is erre, abból 4000 forint a kormány adott segélyezésűl. Azt is megrótt, hogy a műcsarnokban mindig nemzetközi képműveleteket rendeznek. Az ő beszédjét is sokszor félbeszakították. *Takács* Lajos, *Mátyus* Arisztid a javaslat mellett szóltak föl, de a zaj és közbeszólás nem akart csillapulni. *Pulszky* Károly a javaslat ellen beszélt. Végül pedig *Csernányi* Lajos szólt, a ki elismerte a javaslat érdemét, de azt a legrosszabb időben terjesztették elő, szenvedélyes ellentétet közepette, melybe személyes rokonszenvek és ellenszenvök is közbevegyülnek; másrészt pedig a társulat, mely állami segélyezésre szorult, nincs még oly helyzetben, hogy egy nagy fizetéses állást rendszeresíthessen. Ezért ő is ellenzi a javaslatot.

Következett ezután a titkos szavazás. A 235 beadott szavazatból 140 a javaslat ellen, s mellette csak 95 szolt. Mikor az elnök ez eredményt kihirdette, megjelente.

A magyar tud. akadémia apr. 17-iki ülésén leginkább szakszerű előadások voltak. B. *Eötvös* Loránt tartalmas előadásban mutatta be az általa szerkesztett elektro-kapilláris mozgatókat. *Hunyady* Jenő kis felolvasást tartott néhány determináns egyenletről, *Lojka* Hugó, mint vendég, pedig zuzmó-gyűjteményt mutatott be, melyet tíz év alatt Magyarországon és az erdélyi részekben szerzett, s ezek közt több oly faj van, melyekről eddig nem volt ismeretes, hogy hazánkban is tenyésznek. *Thán* Károly egyetemi vegyertanár előadása a nagy közönségre is általános érdekű.

Thán a színházak tűzbiztonsága ügyében összehívott belügyminiszeri tanácskozási értekezlet megbizta, hogy a gázkiömlések megakadályozására utasítást dolgozzon ki. Ennek következtében három készüléket állított össze, melyek alkalmasak arra,

hogy a gázkiömlésre figyelmeztessenek. Mind a három készülék kicsiny eszköz, könnyen hordozható és elhelyezhető. Az egyik készülék az erősödő gázkiömlésre zajt üt és ez által is figyelmeztet. A másik igen érzékeny, s a legeszközöbbség gáz jelenlétét is megmutatja a manométerben felmelegedő piros víz. Thán megmutatta, hogy ha a készülék oly gázcsap fölé helyeztetik, mely annyira le van zárva, hogy a gyufa lángja már meg nem gyújtja a gázt, — mégis jelzi, hogy azért van gáz-kiszivárgás. A harmadik készülék a legalkalmasabb a színpad s minden oly helyiség számára, hol sok a gázcsap, vagy kancsuk-csöveken vezetik a gázt, melyek könnyen megrepedhetnek. Ez egy kis üvegcsővön mutatja, mint a hőmérő, hogy mennyi gáz van a levegőben, s a följegyzett fokok szerint akárki leolvashatja. Ha a levegő 2 százaléki gáz van elterjedve, már megérkezzük szagát, de az orr nem elég érzékeny arra, hogy a veszélyes mennyiségű gázt fölismerje, kivált azoknál, kik megszokták a gáz szagát, mert azzal dolgoznak. A levegőben 6 százaléki gáz már gyúlékony; 10 százaléki pedig erős durranással explodál. Ezeket tudva, a készülékről bárki fölismerheti a veszélyt.

A természetudományi társulat ápril 19-iki ülésén dr. *Krenner* József bemutatta a február 3-iki nagy meteorhulláskor Erdélyben leesett meteoritkövek néhány példányát. Mintegy 600 darabot szedtek össze, melyek legnagyobbja 37 kilogrammot nyomott; ezek között egy 7 kilogrammot be is mutatott az ülésen. Utána *Dietz* Sándor érkezett a kukoricza rendellenes képződményeiről. A leggyakoribb rendellenes képződés az, melynél a szár-hegynél álló virágzatban egyes virágok nőszókká lesznek s a torzsa virágzatban egyesek himekké. Ha állandósítani lehetne ez esetet, a kukorica nagy jövedelmegbővülne, mint most. Főlemlíti ezenkívül a szemek színének eltérését s a leveleken való fehér sávok föllepését. Bemutatja a Dél-Amerikában vadon termő *Zea cryptosperma*t, melyről azt vélték, hogy a *Zea Mays* őse, de azt hiszi az egyetem füvészkertjében termelt példányok után, hogy ez eredeti faj s a *Zea May*s-tól eltér.

A földrajzi társaság e hó 20-iki ülésén dr. *Török* Aurél tartott felolvasást Algírról, hol hosszabb ideig időzött. Ismertette röviden a franczia gyarmatoknak ezeltől 52 évvel Franciaországhoz csatlakozásának körülményeit, aztán pedig földrajzi és természeti leírását adta, szólna éghajlatáról, vizeiről, sós tavairól, földalatti folyóiról, melyek az időszak táplálják, hegyeiről, bányáiról, ásványairól, növényzetéről és állatairól. Összes lakossága 2,900,000, és sokféle keverékből áll. Az érdekes felolvasás után *Hunfalvy* János mutatta be Lanfrancoin mérnök munkáját Magyarország ármentesítéséről.

A filológiai társulat e hó 19-iki ülésén *Fünczy* Ernő a római költőkről érkezett, felsorolva a gyarmatokon éltekét is. Augustus császár idejéből csak egyetlen egy nökölto emléke maradt fenn, bár nem igen lihető, hogy ama fényes korban több római költő ne lett volna. *Heinrich* Gusztáv az „Elfrida” tragédiáról írott értekezéséből olvasott fel egy részt, azt, mely a Bartuch-féle Elfridának szabad átdolgozása. *György* Lajos Theokritosból, *Gergely* Károly Anakreontól mutattak be sikerült fordításokat. Végül *Csenyery* Jánostól olvastak fel egy értekezést „a görög retorika” ó-kori irodalmáról.

A Petőfi-társaság e hó 16-iki ülésén az elnök *Komócsy* József legelőször is azt jelentette be, hogy Petőfi szülőinek hamvait a Józsefvárosi régi temetőből átvitték a kerepesi uti temetőbe, hol a főváros hatósága díszes helyet adott. A felolvasások sorát *Várady* Antal nyitotta meg, ki *Lakatos* Sándor (vendég) érkezését olvasta föl „Bajza mint lyrikus” ezim alatt, mely azt fejtegeti, hogy Bajza csak a vigasztalhatatlan fájdalomat ismeri költeményeiben. Ezután *Komócsy* József két fiatal költő művét mutatta be. Egyik *Szabó* Sándor, kitől „Megnyugvás” című elegiát olvasott föl, a másik *Jakab* Ödön verses elbeszélése „Galambdi Péter”, mely jó népies hangon beszél el egy falusi tragédiát. Mind a két költeményt megjeleneztek. Végül *Torkos* László olvasta föl *P. Szathmáry* Károlynak „A mi kis dobosunk” című rövid elbeszélést, melylyel a nyílt ülés véget ért. A zárt ülésben a debreczeni kirándulási programjával foglalkoztak. A debreczeni felolvasó ülés május 7-én lesz, s abban Szana Tamás titkár a társaság céljait ismerteti, *Jókai* Mór, *Teleki* Sándor gróf, *Mikszáth* Kálmán és *Vérséti* Arnold rajzokat, elbeszéléseket ígértek, *Komócsy* József, *Szász* Gerő és dr. *Várady* Antal költeményeket olvasnak fel. Az ülés legfőbb két óráig fog tartani. A társaság

tagjai május 6-án reggel 7 órákor reggel indulnak el Budapestről s délután 3 órákor érkeznek meg Debreczenbe. A felolvasó ülés másnap délelőtt 10 órákor lesz a városi színházban. Május 8-án a társaság tagjai a Hortobágy-pusztára rándulnak ki, az esti 10 órai vonattal pedig visszautaznak Budapestre.

A hunyadmegei történelmi és régészeti társulat részére a közoktatásügyi miniszter 500 forint utalványozott, oly czélból, hogy a várhelyi amfiteátrum s Mitras templom maradványait kiásassa. A munkálatokat valószínűleg dr. *Torma* Károly fogja vezetni s azokat közelebb meg is kezdi. Egelőre dr. Sólom Fekete Ferenc, a társulat alelnöke eszközli a romok feltakarását.

A párisi magyar egyelet évkönyve megjelent, s abból a főbb adatok a következők: A tagok száma 185, köztök 95 rendes; leginkább képviselvék az asztalosok s kereskedők (15—15), a szabók (11), szűcsök (8). A pénztárának összes bevételé 10,076 frank, közte 2350 ajándék (bár Schindlertől 10,000 frank, a szegárdi népbanktól 215 frank, Erzsébet királytól, *Zichy* Mihálytól és *Munkácsy* Mihálytól 200—200 frank stb.). A kiadás 8687 frank. A betegsegélyző-egylet vagyonra 6816 frank, a menedékházé 21,683 frank. Az egyleti könyvtárban 1741 mű van, ebben 1258 magyar. Az összes vagyon 17,941 frank. Az egylet helyisége: Rue Saint Louis au l'ile 14.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Az erdélyi r. kath. püspök, az elhunyt Fogarassy Mihály helyébe, már ki van nevezve. Ez *Lönhard* Ferenc nagyprepost, ki az elhunyt püspöknek is helyettese volt és jól ismeri az erdélyi katolikus viszonyokat. Lönhard előbb kolozsvári plébános volt, s népszerűséggel bírt. Kinevezése általában meglegedéssel találkozik az erdélyi részekben. Irodalmilag nem igen foglalkozott, mindössze a gyulafehérvári kath. irodalmi kör s a „Közművelődés” ezimű lap létesülése körül buzgólkodott. Jelenleg 65 éves.

A harmadik egyetem. Trefort közoktatásügyi miniszter e héten par napot Pozsonyban töltött, hol a tiszteletre rendezett lakomán fontos nyilatkozatot tett a fölállítandó harmadik egyetemről, melylyel eddig, tudvalegleg, Szeged és Pozsony van kapcsolata hozva. A miniszter azt a nézetét fejezte ki, hogy két egyetem hazánk kulturális érdekeinek többé meg nem felel; a budapesti egyetemen évenként szaporodik a hallgatók száma; helyiségei nem képesek befogadni a tanulókat s egy harmadik egyetemnek szükségképp létre kell jönni.

Bármily fontos is a népnevelés, s bármennyire fáradozom annak fejlesztésén, — mondá — még sem zárközhatom el azon igazság elől, hogy az általános műveltség és a kultúra intenzív fölvirágzásának célját nem alulról, hanem felülről érhetjük el. Csakis egyetemmel folytán lett Németország par excellence kultúrállam. A harmadik egyetem kérdését nem fogom elutasítani magamtól; *Kassa* városa szintén kéri egyetemet. Elmegyek Kassára is s megvizsgálom, vajon alkalmas lenne-e ott a talaj egyetem alapítására. Mindenekelőtt meg kell győződnie az országnak, hogy harmadik egyetemre szükség van, s akkor nem lokális érdekek lesznek irányadók, hanem az ország választani fogja azt a várost, mely arra a legalkalmasabb.

A műegyetemen vasárnap volt a rektor és dékán választása. Rektornak már negyed ízben újra *Szily* Kálmánt választották. Dékánnak lettek: a mérnöki és építészeti szakosztálynál *Schwarz* Sándor, a gépészmérnökinél *Ghyecz* Géza, az egyetemes osztálynál *Fülzer* István.

MI UJSÁG?

A trónörökös Petrozsenyben. Hire jár, hogy a trónörökös a nyár folyamában — terv szerint július első felében — meglátogatja az erdélyi vasut vadregényes táját, nevezetesen a Piski és Petrozseny közötti részt, mely nyáron felségess látványt nyújt a turistáknak. A petrozsenyi telepen már erősen dolgoznak és készülnek a trónörökös fogadására. A trónörökös több napot szándékszik tölteni e vidéken s valószínűleg vadászatok is rendeztetnek ez alkalmából.

Az operaszínház építésével sietni fognak. A belügyminiszerium ugyanis értesítette az építés vezetőit, hogy ő felsége óhajtása, hogy a színház az 1884 évben befejeztessék és megnyitassák. Ennek következtében az építési munkálatokat siettetni fogják. A színház külseje különben egészen készen van, s csak a belső munkálatok hiányzanak, me-

lyekre két év bőven elég, s eredetileg a színház bevégezése eshetőleg még előbbre volt kitűzve. Most a belső falak vakolásán és tisztításán dolgoznak, továbbá a plafond és a harmadik emeleti karzat ács munkálatain, amiket az idén be fognak fejezni, hogy a jövő évre már a nézőtér díszítéséhez foghasanak. Az idén azon kívül a légszesz- és vízvezeték csövek is el lesznek helyezve, ugyszintén a gőzfűtéshez szükséges készülékek és csövek.

Deák emlékszóbra. Huszár Adolf szobrász új mintát készített Deák szobráról, ama tapasztalatok figyelembevételével, melyeket a teljes nagyságában fölállított próba-szobor hatása után szerzett. A szobor bizottsága e napokban tekintette meg az új mintát, s csak jelentéktelenebb részletekre vonatkozó megjegyzéseket tévén, azt végleg elfogadta. Huszár közelébb Bécsben volt, az ércöntő műhelyben, hol *Petőfi* szobrát már elvégezték, s most az egyes részek összehállításával és simításával foglalkoznak. A szobor leleplezése szeptember 22-ikére van kitűzve.

A Margit-szigeten a szép napok beálltával megindult az élet. A hajók rendszeren közlekednek, a fürdő megnyit. A bájos sziget a tavasz egész pompájával várja a látogatókat. József főherceg és családja a nyár egy részét a szigeten fogja tölteni, valamint Koburg Fülöp herceg és Lujza hercegnő is.

* Az akadémia földbirtoka czímen mi is köztük több lap után, hogy *Bükk* László végrendeletileg 350 holdnyi birtokot hagyott az akadémának. Az adomány való is, csak hogy *Bükk* László nem végrendeletileg hagyta. A derék öreg ur, ki lelkes barátja minden közművelősi mozgalmainknak, friss egészségben él s jelenleg is a fővárosban időzik.

Kuriai könyvtár. A legfőbb bíróság tagjai körében mozgalom indult meg, hogy jogügyi szakmunkákról s általában a törvénykezésre vonatkozó művekről könyvtár alakíttassék, melyre a bírák havonként bizonyos illetéket fizetnének. Majláth országbíró és czélra 500 forint adott, a bírák pedig már e hóban megkezdtek az illeték befizetését. Most már bizottság működik, mely a tervet létesítse.

Ünnepély a zenében. E hó 16-án a nemzeti zenede bensőségletes ünnepélyt rendezett érdemes tanárnak, *Engesszer* Mátyásnak 70-iki születésnapja alkalmából, ki mint zenetanár is majd fél század óta működik. A teremben díszes közönség gyűlt össze, ott volt az igazgató választmány is gr. *Zichy* Géza elnökkel. Engesszer neje és rokonai kíséretében jelent meg, s Halász Géza tanár tolmácsolta a tanítványok tiszteletét és hálaát; aztán szípművi ezüst haberkoszorút nyújtottak át neki, melynek leveleire zeneműveinek czíme van véve. Engesszer megragított hangon mondott köszönetet. Majd Bartay Ede igazgató üdvözölte. A derék tanár e napon több felől kapott üdvözlő sürgönyöket is. Este 7 órákor folyt tovább az ünnepély, mikor a Langer János által szerzett alkalmi dal eléneklése után Bartay díszes albumot nyújtott át, s zene-előadás is volt. Az ünnepélyt a Szikszay-féle vendéglobban tartott lakoma fejezte be.

A nők a színházban. A bécsi hivatalos lap egyik közelebbi számában megintette a bécsi nőket, hogy a színházban ne jelenjenek meg oly nagy kalappal a fejökön, mert a hátok mögött ülők nem láthatják a színpadot. A hivatalos lap reményt nyújt egyszerűs mind arra is, hogyha a figyelmeztetés nem lesz foganatos, a két udvari színház igazgatósága másképen is intézkedni fog. Megemlítjük itt, hogy a női kalapok Budapest főváros közgyűlésén is szóba jöttek, mert épen a színházi szabályzatokat tárgyalták. Voltak, a kik e szabályzatokba egyenesen be akarták foglalni a női kalapok elleni tilalmat. Dr. Say Mór például elpanaszolta, hogy a budai várszínházban öt hónapig nem látta a színpadot, csak egy óriási másolt és kalapkarimát. De mivel a szabályzatok a tűzbiztonságra vonatkoznak, a női kalapok ellen nem tettek semmi intézkedést.

Halál a cirkusban. Renc cirkusának fővárosi időzése alatt az előadások egyik fő vonzerója a szép *Loisset* Emilia volt, kinek nővérét egy németországi herceg vette feleségül. Az ünnepelt lovárnó a múlt héten a cirkus az áldozata lett Párisban. Próbá alkalmával lova megbokrosodott, neki rohant a cirkus köröndjének, lovagnőjét levetette, kinek lába a kengyelben akadt. A szerencsétlen fiatal hölgy

oly sérüléseket szenvedett, hogy két nap múlva meghalt.

Az angol királynő elleni merénylet. MacLean, ki Windsorban az angol királynő kocsijára lőtt, e hó 18-án állt az esküdtsek előtt Readingben. Az esküdték bolondnak találták, s nem mondták ki rá a véteket. A bíró azt az ítéletet mondta rá, hogy a bolondok házába vigyék, s ott tartsák addig, míg a királynőnek tetszik.

A fog-gyógyintézetről, melyet dr. Árkóczy József tavaly rendezett be, az Orvosi Hétlap legutóbbi száma néhány érdekes adatot közöl. Ez intézetnek egyik célja az, hogy szegény sorsuakat ingyen részesítsen orvosi segélyben; másik célja pedig, hogy az ekkép összegyűlt beteganyag orvosok és tanulók által tudományos czélra felhasználható legyen. Az intézetet, mely hetenkint kedden, csütörtökön és szombaton délután öt órától hétig van nyitva, a lefolyt év alatt mintegy 30 orvos és orvosnövendék látogatta, a kezelt betegek száma 157, a kezelési eseteké 292 volt s az intézet 112 napon volt nyitva.

Két javító intézetet készült fölállítani az igazságügyminiszerium a fővárosban, egyiket fiúk, másikat leányok számára. A miniszter a leány javítóház számára a dologház helyiségét kéri a várostól, minthogy az új bűntető eljárás a kényszer dologház rendeltetését megszüntette.

A nap folta. A napfoltok létezéséről most csillagászati távolság nélkül is meggyőződhetik mindenki. Ápril 12-ike óta olyan nagy folt tűnt fel a napban, hogy közönséges színházi látszóval akárki megnézheti; természetesen színes üveget kell a látszó és a szem közé tartani. A folt a keleti részen, a naptányér szélétől nem messze van, s fekete pontnak látszik. A távolság előtt több nagy fekete foltra válik, melyeket az ugynevezett penumbra vesz körül. Csillagászati mérések megállapították, hogy a legnagyobb fekete folt nagyobb a földnél s a penumbra 12000 mérföld hosszúsággal, s 700 mérföld szélességgel bír. (A föld átmérője tudvaleg 1719 mérföld). Ha az idő tiszta marad, a foltot még néhány napig lehet látni, mielőtt a nap tengely körüli forgása következtében az ellenkező (jobboldali) szélen eltűnik.

A Vénus elvonulása a nap előtt. Ez a mostani év legnevezetesebb csillagászati eseménye, mely december 6-án fog bekövetkezni. Nyolcz év előtt, 1874-ben e tünemény megvizsgálásánál fényképeseti felvételek történtek, de ezek nem bizonyultak elég jónak a további tudományos következtetésekhez. Most új megfigyeléseket fognak tenni, minthogy a Vénus elvonulása legbiztosabb adatokat nyújthat a nap és föld közti távolság meghatározására, és csak a 2004-ik évben ismétlődik legközelebb a tünemény. Anglia, Franciaország, Németország, Hollandia, Dánia, Spanyolország és Brazília küldenek ki a megfigyelésre tudományos expedíciókat, s összesen harmincz megfigyelő állást szerveznek.

Az Anglia és Franciaország közt épülő tenger alatti alagut munkálatait megszüntették. Ugyanis egész agitáció indult meg Angliában, hogy ez alagut által Anglia ana biztonságára veszélyeztetve van, melyet eddig valami idegen hadsereg betörése nem fenyegethetett. Ha azonban a francia bejárat az ellenség kezébe jut, kérdés, hogy nem lesz-e nyitva az ut Angliába. Tekintélyes és nagy szerepet játszó államférfiak is osztoznak az aggodalomban, úgy hogy most katonai szakbizottságot küldtek ki, mondana véleményét.

* A Duna alsó része régóta nem volt oly sekély, mint a múlt hó végén. Rendes 19—20 lábnyi medre 10—11 lábnyira süllyedt s a Vaskapunál a kiálló köveknek csaknem száraz lábbal lehetett átgázolni rajta.

Figyelmeztetés. Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése e hó végével lejár, fellekérjük az előfizetés mielőbbi megújítására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

Lapunk előfizetési ára május 1 től június végéig, azaz 2 hóra: a „Vasárnapi Ujság” 1 frt 34 kr., a „Világkrónika”-val együtt 1 frt 67 kr.; a „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” 2 frt, a „Világkrónika”-val együtt 2 frt 33 kr.

—x— Az „Anker” élet- és járadék-biztosító társaság Bécsben e hó 13. tartá meg 23-ik rendes évi közgyűlését gróf *Zichy* Ede meglátogatott. A

Bodart igazgató által felolvasott s jóváhagyólag tudomásul vett igazgatósági jelentéséből következőket jegyezzük meg: Az 1881-ik évi üzleti eredmények ismét igen kedvezők voltak. 1880. decz. 31. 79,137 szerződés volt érvényben és pedig 120,444,171 forint 99 kr. biztosított tőke és 43,514 frt 26 kr. életjáradék, az 1881-ben benyújtott bevallások összege 13,844,015 frt 50 kr. tőke és 1064 frt életjáradék biztosítást tett. Megkötöttet 5390 szerződés 11,555,217 frt 19 kr. tőkével, vagyis 1,762,399 frt 65 krral több mint 1880-ban. Halálozás, lejárati stb. által 6293 szerződés 6,496,439 frt 4 kr. tőkével lépett érvényen kívül, úgy hogy az állomány 5,058,778 frt 15 krral emelkedett. A biztosítási állomány 1881. decz. 31-kén 78,234 szerződésben 125,502,950 frt 14 kr. tőke és 44,504 frt 96 kr. járadék-biztosítást mutat fel, ebből 34,612 szerződésben 64,258,182 frt 82 kr. halálesetre és 43,496 szerződésben 61,227,627 frt 59 kr. életre van biztosítva. Mint minden évben, a lefolytban is felosztásra került egy túlélési csoport, mely alkalomból 2,480,985 frt 79 kr. készpénz fizetett ki a a felek befektetési 7 1/2% kamata kamatot hoztak. A hasonlóan kifizetésre került csoport — biztosított legkisebb eredményével — (E táblázat) szintén igen kedvező eredményű volt. A halandósági viszony a biztosítottak közt kedvező volt, a mennyiben 744,487 forint 1 kr. várt kár ellenében csak 702,882 frt 17 kr. fordult elő, ebből a viszontbiztosítások levonásával a társaságra esik 476,476 frt 95 kr. és 118,742 frt 2 kr. a nyereségyrészesülések biztosítottak osztályára. Ezen osztály külön mérlege az 1876—1881-iki időre 345,884 frt 55 kr. nyereséggel zár. Az 1881-ben bevett díjak élet- és haláleseti biztosítások után 2,889,699 frt 30 kr. tettek, ebből 418,861 frt 60 kr. első évi díj volt. A díjtartások és biztosítási alapok 8,215,879 forint 6 krról 8,950,384 frt 30 krra emelkednek. A túlélési csoport vagyon 19,845,801 frt 12 kr. lett. Az ingatlanok értékéből — habár azok jövedelme a mérlegben felvett értékek teljesen megfelelő — is 50,000 forint leirattott, úgy hogy az ingatlanok értéke a jelenlegi mérlegben 1,560,253 frt 71 krral van felvéve. Az értékpapírok értéke 2,194,389 frt tesz, az állampapírokra s jelzálogra adott kölcsönök összege kitétt 4,133,921 frt 27 kr. A nyereség és veszteség számla 255,005 frt 82 kr. nyereséget mutat fel, ebből a múlt évben külön tartaléka tett 150,000 frt hoz további 75,000 frt csatlóztatott, mi által ezen külön tartalék 225,000 frt-ra emelkedett. 5005 frt 82 kr. új számlákra elővitetett és 175,000 frt felosztott, a mi az alapszabály szerinti levonások figyelembe vételével részvényenként 230 frt osztaléknak felel meg. A tartalékalap 326,725 frt 83 krra emelkedett. Az összes társulati tartalékok és biztosítási alapok, a túlélési csoportok vagyonával együtt 30,748,225 frt 36 kr. tettek. A társulat a lefolyt évben engedélyt szerzett üzletkörének a porosz királyságra való kiterjesztésére, s működését ott 1881. júliusban meg is kezdte. A felmerült szervezési költségek az 1881-iki nyereségből leirattak.

HALÁLOZÁSOK.

DAWIN KÁROLY, mint egy é. hó 20-án Londonból érkezett távirat jelenti, meghalt. A természet-tudományoknak egyik korszakot alkotó tudósa ő, ki a "lélet" való küzdelem" elméletének föllátása által a fajok keletkezésének magyarázatában egész új irányt hozott be. Az ő elve, mely miatt sokan meg is támadták, hogy a minden állat és növény nehány, meglehet egy ősförmától származik, s a különböző változatok egy rendszer szerint történnek. Világhírű művét, mely a fajok keletkezéséről szól, nálunk a természet-tudományi társulat adta ki. A nagy tudós arczképét és életrajzát lapunk már közölte, s neve és működése sokkal ismertebb minden műveltebb olvasó előtt, hogyszem megködésének részletesebb feltüntetésével kellene bizonyítani, mily vesztésé halála a tudományra.

FARKAS GRÓFY, nyugalmazott honvéddörny, elhunyt a fővárosban. Budavár ostrománál ő volt az első, ki a bécsi kapunál először jutott a várba. Mikor fölért, egy osztály horvát grancsár elé ugrott; azok sortízzel fogadták, mely bő nadragát és köpönyegét össze-visszalyukasztotta, a nélkül, hogy személyében kárt tett volna. Vitéz tetteiről, soron kívül, főhadnagyból századosná léptették elő, mi a 3-ik zászlóaljnál oly kitüntetés volt, hogy csak egy egyszerű tőrtént meg. Ország Olaszországban lett, hol csak a légiónál szolgált. Itt nyerte a Mauricius-rendet, bár már azelőtt itthon a szolnoki, bieskei, isszeghi és sarlói csatákban tanúsított vitézségeiről a 3-ik osztály nagy érdemrenddel tüntették ki. Bátor, derék katonája, jó bajtárs és hazafi volt, érdemes arra, hogy emléke a honvédek sorában megörökíttessék.

Domályosi HOITSY SÁNDOR, Pestmegye volt bizottsági tagja, a szabadságharcban honvéddörny, derék hazafi, dr. Hoitsy Pál országgyűlési képviselő és lapunk dolgozóztársának nagybátyja, 70 éves korában, Pusztadánoson meghalt, s hült tetemeit a pilisi sírkertben tették örök nyugalomra.

MOLLER EDE, a soproni állami főreáliskola tanár-testületének egyik kiváló műveltségű tagja,

meghalt 30 éves korában. Nemcsak derék tanár volt, hanem az irodalomban is tehetséggel működött, s a soproni irodalmi és művész kör alelnökét vesztette el. A tanügyi és irodalom jeles kézszerű képességet birt benne. Írt tanulmányokat a magyar eposzokról, Arany "Toldi"-járól, külföldi irodalmi cikkeket közölt több lapon s egy időben Ujvári Bélával szerkesztette a "Külföld" című soproni folyóiratot. Holtestét Nagy-Szombatra, a család sírjához szállították.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: PFANN FERENCZ, nyugalmazott pénzügyi tanácsos, 64 éves korában, Budapesten; követte harmadnapra leánya FRANCISKA is, ki hosszú szenvedés után 18 éves korában hunyt el. — ESZTOMENTIS MAKARIOS, a budapesti görög-keleti hitközség lelkes vezetője és ó görög archimandrita, ki tíz év előtt költözött ide Görögországból, 70 éves korában. — KOLOZSVÁRY FERENCZ, plébános és címzetes kanonok, Vasváron. — SCHUSZTER JÁNOS, a főváros törvényhatóságának tagja, s a kőbányai sertesbázis és előlegező társulat igazgatója. — SAMIR JÓZSEF, Nagy-Szombath polgármestere. — DENEZ ELEK, Gyula mezővárosnak hosszabb ideig jegyzője, bírja s legutóbb postakézelt tiszt. — BALOMIRI SIMON, Szász Sebes volt polgármestere, az erdélyi román irodalmi egyesít egyik alapítója, 1847—49-ben és 1867-ben országgyűlési képviselő, 74 éves korában, Szászsebesben. — BARTUSZ JÁNOS, a szabadságharc egykori honvédje, később sőtiszt és postamester, Veszprémben. — CSÖK MOZES, veterán ügyvéd s egykor Hódmezővásárhely főjegyzője. — MOLNÁR PÁL, ki a szabadságharcban mint huszár Zsurmayval szökött haza Galiciából a haza védelmére, régebben pedig a rozsnyói porcelán ágyár vezetője volt, Rozsnyón. — KENTERESI SAMUEL, ref. lelkész s egyházmegyei pénztárnok, Kis-Aron. — LANG JEROMOS, városi s megyei bizottsági tag, 76 éves korában, Szombathelyen. — LIBAY FERENCZ, nagyrczei járási orvos, Botkán. — PERSIAN ERNEST, városi közgyám és levéltárnok, Erzsébetvárosban. — LIPTAI ZOLTÁN, tehetséges vidéki színész, 22 éves korában, Siklóson. — GÁLL MIHÁLY, ügyvéd, 36 éves korában, Debreczenben. — ASBÓTH GEZA, királyi mérnök, Máramaros-Szigeten. — RÉTAY SÁNDOR, a kassai hasonló nevű postafelügyelő 10 éves fia. — B. DOMONIKUSZ SZABOLCS, B. Podmaniczky Béla és neje Gerliczy Erzsébet báróné 2 éves fia, N. Váradon. — PIFFKÓ LÁSZLÓ, Piffkó Antal egyetlen fia, 27 éves korában, Jászberényben. — KÖLBER KÁROLY, tekintélyes fővárosi polgár s kocsi-gyáros, terézvárosi iskolászeki elnök, 64 éves korában. — BRAUN JÓZSEF, a h.-m.-vásárhelyi első takarékpénztár volt igazgatója, 66 éves korában; ugyanott SCHACHNER ERNŐ, a "Fekete sas" fogadó bérője, 41 éves korában. — VARRÓ LÁSZLÓ, ügyvéd és közbírtokos, 63 éves korában, Karcagyon. — POPOVICS DEMETER, megyei árvaszeki kiadó, 47 éves korában, Temesvárt. — DEKKER KÁLMÁN, tisztartó, 50 éves korában, Apateken. — MOHLO PÉTER, háztulajdonos, Lugoson. — MICSKY LAJOS, Komárommegye volt főpénztárnoka, a tatari ref. egyházmegye tanácsbírája, 83 éves korában, Csepén. — DR. PAVLOVSKY SÁNDOR, udvari tanácsos, volt bécsi egyetemi tanár, egykor a pozsonyi, kassai és nagyváradi jogakadémia igazgatója, 52 éves korában, Bécsben.

Doby LIPÓTNE, szül. Henszlmann Karolin, Henszlmann Imre jeles tudósunk nővére, 84 éves korában, Kassán. — HÁRY JÓZSEFNE, szül. Szabó Eleonóra, törvényszéki bíró neje, 61 éves korában, Budapest. — ÖZV. AGRICOLA ADOLFNE, szül. Scheffer Katalin, 52 éves korában, Nagybányán. — ÖZV. KAJDACSY FERENCZNE, szül. Szabó Katalin, fővárosi háztulajdonosnő. — DR. TAVOLY GYULÁNE, 21 éves korában, Zichyfalván. — ÖZV. HORVÁTH JÁNOSNE, szül. Fischer Terézia, 66 éves korában, Győrött. — HRANKAY ISTVÁNE, szül. Szalay Juliánna, 46 éves korában, Aradon; ugyanott Bittó ETELKA, a köztisztelőben élő Bittó család tagja, 28 éves korában; továbbá FRIED NÁNDORNE, szül. Ambrozy Katica, 36 éves korában. — VÁGLER GYULÁNE, szül. Verzár Anna, a székelykeresztúri állami tanítóképző intézet igazgatójának neje, 23 éves korában.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Sz. Gy. Vihar előtt; Csata után; Régi templomban. Mindenikben van egy kis gondolat, két vagy három. S mivel nem őrösek: ezt kezdődtől biztató jelnek vehetjük. De még a nyelv (beleértve a nyelvtant, sőt a helyesírást is) s a verselés sok kívánni valót hagy fenn (a mi, holgytől, nem meglepő), de ha író akar lenni, ezeken segíteni kell; mert az irodalomban, nézetünk szerint, a holgyeknek sincs kiváltsága.

Pihenő. Itt meg a forma kifogástalan; de a tartalom annál vékonyabb!

Mennyit ér egy nő! Nagyon okoskodó modor, s megvaljani, unalmas. Egyik lapunkba sem való. A vers is sejeles.

Er-Tarsas. Longfellow kérdézet művének teljes címe: "Tales of a wayside inn". Először külön jelent meg (Amerikában), de a mi könyveskereskedéseinkben csak a többi művekkel együtt van forgalomban. Ezekből van egy ötkötetes (az ugynevezett Standard-authors kiadás; de van még ölelő ötkötetes képes kiadás is).

Csipekőzsa. A beküldött költeményekben a tehetőség legkisebb szikráját sem bírtuk felfedezni. Ezen a

téren nem mondhatunk biztató szót a nem buzditatható kitartásra. Forduljon tanulmányaival s jó igyekezetével más világtájak felé.

Lajza Aranka. A levélben hozzá csatolt magyar-rázat daczára is érthetetlen.

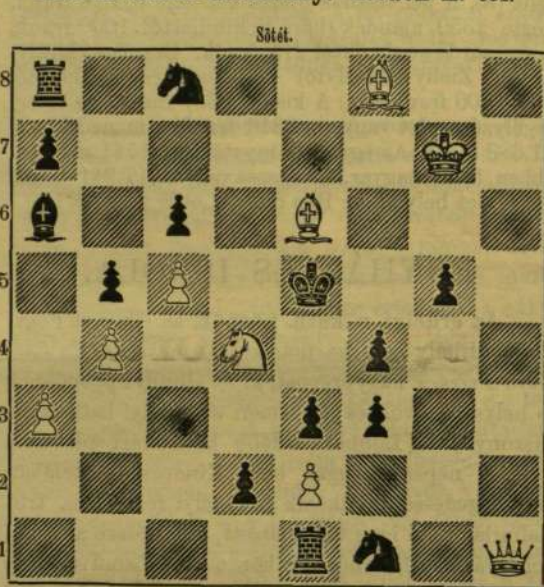
K. A. A. "Képek" című egy percze megragadta figyelmünket. De nem tőlünk, hogy gondolta: egy-e, két nő, kinek képét két különböző, de talán nem össze-férhetetlennek gondolt helyzetben rajzolja? vagy két különböző nőnek egymással ellentétbe helyzet rajza? — A többi költemény még gyöngébb.

Dal. Vád. Közlendők közé soroztuk. (Az első némi szükséges változtatással).

Nem közölhetők. Pap-Veszkelá Lőrincz. Dalok. — Csenl van. Atkos volt. Hulladoz. Gyarlóság. (Ez a cím mindenre illik). — Alkonyat. Az ötödik feleség (humoreszk).

SAKKJÁTÉK.

1168-ik számú feladvány. Noack L.-től.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1163. sz. feladvány megfejtése.

Megfejtés.		Stát.
1. V17—18.	-----	Ke5—d4 (a)
2. V18—f4.	-----	Kd4—c5
3. Hf2—d3 matt.	-----	
a.		
1. V18—c5.	-----	e7—e6 (b)
2. H v. B matt.	-----	Ke5—f6—f4
b.		
1. B17—e7.	-----	c7—c6 v. t. sz.
2. B17—e7.	-----	Ke5—d6—d4
3. H v. B v. V matt.	-----	

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József. Sarospatakon Gérecz Károly. Kolozsvárt Csipkés Árpád. Nagy-Dobronyan Németh Péter. Budapesten K. J. és F. H. Karcagyon Bánya Lajos. Vaiszlón Bartha Rezső. A pesti sakk-kör.

HETI NAPTÁR. Márcz. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
23 V A 2 Béla pk. vt.	A 2 Pasi. Bon	11 C 2 Antip vt	5 Felbőjt.
24 H György vt.	György	12 Vazul	6 Bőjt.
25 K Márk evang.	Márk ev.	13 Artemon vt	7 Bőjt.
26 S Ervin. Kilít	Kilít	14 Márton	8
27 C Peregrin hv., Z. Anasztáz	Anasztáz	15 Aristark.	9
28 P Vitályos	Vitályos	16 Agape, Iréne	9 Nath.
29 S Péter vt.	Sibilla, Péter v. 17 Sim, Ákos	108. 3 per.	

Hold változásai. ☾ Holdtölte 3-án 9 óra 47 percz. d. u.

Tartalom.

Szöveg: Fröbel Frigyes. Szász Domokostól. — Felirat egy sírból. Vajda Jánosról. — Felhők és szivárványok. Költemény. Halász Deszától. — Adalékok az alkotmány viszáltságának történetéhez: I. Bartokovics erők pohár-köszöntője 1859. nov. 6-án. II. Sclavosky és Reichenberg. Rényi Rezsőtől. — Palermo város és környéke. — Krivocazsi fülkelők visszavonulása. — Talpér ember. Elbeszélés. Irta Miksa-szath Kálmán. — A dalmáciai harczok képe. — Hercegovina fővárosa. — Egyfelleg. — Uti képek Oroszországból. — Gyermek-méreg. Dr. Luby Gyulától. — Automata gépek. — Irodalom és művészet. — Köztisztviselők és egyetelm. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondani-való. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Fröbel Frigyes. — Fülkelők menekülése Monte-negróba. — Palermo képek. (10 kép.) — Talpér ember. Gyulay László rajza. — Mosztár, Hercegovina fővárosa. — A dalmát harczok. — Lengyel nő. — Bál Lembergben. — A vasuti kocsi. — Gyermek-méreg.

Felölő szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-tér. 6. sz.)

Nehéz-kört (epilepsia) gyógyít levél ut-ján dr. Kállás speci-
lista Drezdában (Szászország). — A nagy siker (8000)
miatt nagy aranyérem a párisi tudományos társaságtól.

!!Madárkedvelőknek!!

ajánlom megvételre az alább felsorolt díszmadarakat, és pedig: nympha-papagájokat, párja 15 frt; inseparables, szürke fejű, párja 12 frt; hullámpapagájok, tenyészképesek, párja 10 frt; pompás nonpareil-ek, párja 10 frt; vörös bibornok, darabja 8 frt; napmadarak, him, párja 7 frt; barnahajú sirályka, párja 7 frt; fehérfejű apáca; szarkácska, cordonbles, párja 5 frt; astrildák, csilkos piny, párja 3 frt 50 kr. — Valamennyi egészséges és szép toll zattal. Nagy letelekhez, litére 3 frt 60 kr. Minden más egyből, bel- és külföldi madár és elegés a legolcsóbban, készíttetés vagy utánvét mellett. 536

H. LOEV, Exporteur, Bécs, V., Pilgramsgasse Nr. 5.

Tanulónak felvétetik alólírottól, lőknek 13—14 éves, legalább is az elemi osztályokat végzett, jó magaviseletű, ép egészséges fiúk. 533

BELICZAY BÉLA,
mézeskalács és viaszgyertya készítő.
Budapest, VII., Csányi-utca 7.

ANDEL J.
tengertüli
pora.

Az Anel J.-féle újonnan feltalált tengertüli por nem a közönséges fűgépnek vehető, h nem egy túlközönséges direkt készített 1000-szer megviszált és kitűnőnek talált specialitás pornak tekintendő. Az Anel J.-féle újonnan feltalált tengertüli por használatához egy nagyon gyakorlati és olcsó új szerkezetű

féreg-porzó fecskendő

megrendő. Az említett por, úgy mondható természet feletti erővel bír, kiítja a poloskát, bolhát, svábbogarat, munkaférget, molyt, legyét és hangyaférget, egyáltalán az egész féreg létét csodálatos gyorsan, biztosan és pedig olyké, hogy a féregből semminemű maradékot sem hagy vissza. Ara üvegenként 20, 40, 60, 80 kr. 1 frt. Egy darab féreg-porzó gép ára 40 kr. Kapható Budapesten Török József gyógyszer-tárában király-utca 12. Továbbá raktharak a következő gyógyszer-tárában. Arad: Rozsnyay Mátyás, Brassó: Jekelius N. Eger: Kollner Lőrincz. Eszék: Dienes J. C. Kaposvár: Babochay Kálmán. Keskemén: Katona Zsigm. Léva: Medveczy Sándor. Miskolc: Dr. Szabó Gyula. Munkács: Draxler Ferencz. Szekesfehérvár: Diebolla György. Szeged: Harcz János. Temesvár: Tárcazy István. 540

Jótéteményt az emberiségre képeznek

a HOFF JÁNOS-féle, csaknem 56-szor kitüntetett

maláta-gyógytápszerek

Hivatalos gyógyjelentés.

Császári királyi szabadalmazott központi bizottság sat. Flensburg: A Hoff János-féle malátakivonat egészségi sör egészen kitűnő erősítő szerek bizonyult.

Wittge őrnagy, a porosz katonai kóroda képviselője

Legújabb köszöndőlevél Budapestről.

Tekintetes ur! Tény, hogy 5 évvel ezelőtt meghittottam magamat olyannyira, hogy nemcsak orvosok, hanem mindazok, kik csak egyszer láttak, életemhez semmi reményt sem kötöttek, kénytelen voltam a Szepességre, zord éghajlata miatt, azonnal elhagyni és az enyhébb éghajlattal bíró Budapestre átköltözni. Már akkor, mivel más szerek nem használtak, menedéket kerestem a malátakivonat készítményeknél rövid idő múlva könnyűbűlést éreztem. Azóta a készítményeket rendszeresen használok és állapotom annyira javult, hogy reményem van e bajból kigyógyulni. — A midőn eltem mulasztgató és alkalommal a malátakészítményeket a közönségnek ajánlani, kötelezem érzem magamat uraságának köszönetemet nyilvánítani és maradok, kiváló tisztelettel

Budapest, 1881. márczius 22.

Wozatka Ferencz, a gőzhajózási társaságnál.

HOFF JÁNOS főtelek Magyarországi részére.

Budapest, zsibárus-utca 7. szám.

Aprilis hó 1-étől vaczi-utca 19. szám.

Figyelmeztetésül!!

Távol-, rövid- és gyenge-látóknak kizárólag általam készített és egyáltalán elismert szemüvegek semmiféle s bármi módon magat bemutatott utazó által el nem árusítottak, hamisítatlannak ezek kizárólag látáseresztési intézetemben, Budapest, vaczi-utca 19. sz. kaphatók. SOLOMONSON N. H. látáserész.

A LEGJOBB SZIVARKA-PAPIR LE HOUBLON

francia gyártmány.

Utánzásokra figyelmeztetünk!!

Csak az a szivarkapapír valódi, hol minden lapon a LE HOUBLON bélyeg van, és minden doboz az alábbi védjegy-gyel van ellátva.

Cawley & Henry, al einge F. bricante, PARIS

Souls Fabricants brevets des Marques :

PAPIER ANANAS LE DRAPEAU NATIONAL

Couleur Mals Blanc ou Mals

Qualité supérieure Aux Armes à-chaque Paes

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

Qualité supérieure

